

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

IV

VOORWOORD

Deze scriptie is het eindresultaat van de opleiding Sociale Geografie & Planologie binnen de Faculteit der Ruimtelijke wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen. Met de afronding van de scriptie komt ook het einde van de master in zicht, maar het is ook erg leuk om nu iets anders te gaan doen.

Het idee voor mijn scriptie is ontstaan naar aanleiding van de vele mediaberichten omtrent natuur. Door ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en infrastructuur is in het verleden veel natuur verloren gegaan en zijn natuurgebieden versnipperd geraakt. Nationale Parken vormen een belangrijke brug tussen die natuur en de mogelijkheid om natuur te beleven en kunnen leiden tot een grotere waardering van die natuur en een groter gevoel van verbondenheid met de omgeving.

Nadat ik het onderwerp had gekozen, een analyse van de mate van plaatsverbondenheid onder beroepspersonen & vrijwilligers van Nationale Parken, ben ik opzoek gegaan naar een theoretische 'bril' waardoor ik naar het thema kon kijken. Na een lang proces van wikken en wegen heb ik besloten om bij mijn onderzoek gebruik te maken van (diepte)interviews en de uitkomsten daarvan weer te geven in 'verhalen'.

Het werken aan deze thesis heb ik als een leerzame periode ervaren, met name het bestuderen van reeds bestaande literatuur en het werken met de onderzoeksmethode. Wel ging het soms erg moeizaam. Dit kwam enerzijds doordat ik (vakantie)werk en het schrijven van de scriptie combineerde, wat in het begin zorgde voor

een verslapping van mijn aandacht voor de scriptie. Anderzijds lag de moeizaamheid in mijn persoonlijke situatie. Echter wil je wel je opgedane kennis omzetten in een leuk, interessant, vernieuwend en leesbaar verhaal. Je wilt het liefst iets op papier zetten dat nog niet is onderzocht en wat de wereld moet verbazen, maar er komt een moment dat je erachter komt dat de scriptie niet je levenswerk is, maar een onderdeel van je studie. Wat het leereffect weliswaar niet kleiner maakt. Professor P.P.P. Huigen (begeleider RUG) heeft met zijn inzet, geduld en eventuele duwtjes in de juiste richting gezorgd dat het hierboven genoemde leereffect optimaal is geweest. Daarnaast wil ik dhr. E. van Olst enorm bedanken voor zijn opbouwende kritiek, begeleiding en goede tips. Ook wil ik alle respondenten bedanken voor hun medewerking. Tenslotte zijn daar nog mijn vriend, vrienden, ouders en schoonfamilie die mij met raad en daad terzijde hebben gestaan. Ik kon jullie maar moeilijk uitleggen waar ik mee bezig was.. "iets met de band die mensen hebben met Nationale Parken" vertelde ik altijd. Het 'verhaal' is nu af en ik nodig jullie uit het te gaan lezen.

Veel plezier!

Alies Yvonne Zijlstra
Franeker, april 2007

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

V

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

VI

SAMENVATTING

Nederland is rijk aan landschappen die waardevol zijn door hun cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten. In de 21ste eeuw staat die natuur alsmear vaker in de spotlights van de media. Door ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en infrastructuur is in het verleden veel natuur verloren gegaan en zijn natuurgebieden versnipperd geraakt. Vandaag de dag wordt er echter veel geregeld om de natuur in Nederland te beschermen. Een belangrijk instrument daarbij is de aanwijzing van verschillende beschermde natuurgebieden, zoals Nationale Parken. De definitie voor een Nationaal Park luidt als volgt: "een aaneengesloten gebied van tenminste 1000 hectare, bestaande uit natuurterrein, wateren en/of bossen met een bijzondere, landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven, waar tevens goede mogelijkheden aanwezig zijn voor recreatief medegebruik".

In de loop der jaren zijn er verscheidene onderzoeken gedaan naar Nationale Parken. Echter de Nationale Parken in samenhang met beroepspersonen & vrijwilligers en place attachment zijn daarbij nog niet of nauwelijks onderzocht. Dit onderzoek heeft dan ook als doel de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen te achterhalen.

Om dit doel na te streven zijn de onderstaande onderzoeksvragen beantwoord, door middel van de onderzoeksmethoden; media, literatuur en interviews.

1. In hoeverre is er sprake van place attachment bij de beroeps- personen & vrijwilligers?
2. Bestaan er verschillen in place attachment bij de beroeps- personen & vrijwilligers tussen de twee Nationale Parken?
3. Bestaan er ook verschillen in place attachment bij de beroeps- personen & vrijwilligers in het heden en in het verleden?
4. Zijn eventuele verschillen te verklaren, welke elementen spelen een rol?

In dit onderzoek wordt onder place attachment een positieve connectie of (emotionele) band van individuen of groepen met hun omgeving verstaan en bestaat uit twee dimensies, namelijk; 'place dependency' en 'place identity'. Respectievelijk een functionele af- hankelijkheidsrelatie en een emotionele afhankelijkheidsrelatie tussen mensen en plaatsen.

Voor de meting van de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen is in dit onderzoek gebruik gemaakt van de onderzoeksmethode interviews. Voor elk Nationaal Park zijn vier beroeps- personen en vier vrijwilligers geselecteerd, wat resulteert in acht semi-gestructureerde diepte-interviews in totaal per Nationaal Park. De uitgewerkte interviews hebben, na verwerking, zestien unieke biografische verhalen opgeleverd over de place attachment van beroepspersonen & vrijwilligers met het Nationale Park waar zij betrokken bij zijn.

Uit de analyse van die verhalen blijkt dat de place attachment van beroepspersonen voor een groot deel beroepsmatig of plichtmatig is bepaald, terwijl die van vrijwilligers vrijwillig of onverplicht is bepaald. Vrijwilligers hebben namelijk bewust de keuze gemaakt

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

VII

om een actieve rol te vervullen in een Nationaal Park en daarbij menselijke middelen (bijvoorbeeld tijd) te investeren.

Uit de analyse blijkt ook dat er bij de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog meer sprake is van een place attachment met het eiland Schiermonnikoog (eilandgevoel) dan met Nationaal Park Schiermonnikoog en bij de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen van een place attachment met (een deel van) het gebied dat deel uit maakt van het Nationale Park (historische binding).

Tevens blijkt uit de analyse dat de toekenning van de status Nationaal Park (in het verleden) geen verandering heeft gebracht in de mate van place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers met het Nationale Park.

Het lijkt dus dat de elementen;

- duur
- kennis
- functie
- samenleving
- historie

een belangrijke rol spelen bij place attachment en de vorming daarvan. En dat het verschil in place attachment tussen de beroepspersonen en de vrijwilligers met name schuilt in de functionele afhankelijkheidsrelatie en dat het verschil in place attachment tussen Nationaal Park Schiermonnikoog en Nationaal Park De Alde Feanen zich met name bevindt in de emotionele afhankelijkheidsrelatie.

Er kan zodoende geïnterpreteerd worden dat de beroepspersonen & vrijwilligers van de twee Nationale Parken niet uitsluitend een place attachment hebben met de Nationale Parken, maar met de Nationale Parken als onderdeel van een groter, wijder geheel.

Een aanbeveling voor verder onderzoek is, het doen van een zelfde soort onderzoek, waarbij het onderzoek breder wordt opgezet. Een onderzoek onder bijvoorbeeld meerdere beroepspersonen & vrijwilligers en/of meerdere Nationale Parken. Daarnaast zou men een geheel nieuw onderzoek, naar de natuur met haar elementen en haar rol bij place attachment op kunnen zetten.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

VIII

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

IX

I NHOUDSOPGAVE

Voorwoord.....	IV	3.5. Tot slot	33
Samenvatting	VI		
Inhoudsopgave.....	IX		
Lijst met afbeeldingen en figuren	XI		
1. Inleiding.....	11	4. Methodische opzet onderzoek	35
1.1. Inleiding op het onderzoek	11	4.1. Inleiding.....	35
1.2. Doelstelling en onderzoeksvragen	12	4.2. Conceptueel ontwerp.....	35
1.3. Methoden en technieken	12	4.3. Onderzoekstechnisch ontwerp.....	36
1.4. Relevantie onderzoek	13	4.4. Onderzoeksgebieden	39
1.5. Leeswijzer	13	4.5. Onderzoeksgroep.....	41
		4.6. Tot slot	42
2. Nationale Parken	15	5. Onderzoeksresultaten.....	43
2.1. Inleiding	15	5.1. Inleiding.....	43
2.2. Origine Nationale Parken.....	15	5.2. Interviews Nationaal Park Schiermonnikoog.....	43
2.3. Gebruik Nationale Parken.....	16	5.3. Interviews Nationaal Park De Alde Feanen.....	50
2.4. Ten Slotte	22	6. Analyse onderzoeksresultaten	59
		6.1. Inleiding.....	59
3. Place Attachment.....	23	6.2. Analyse interviewgegevens	59
3.1. Inleiding	23	7. Conclusie & Aanbevelingen.....	68
3.2. Place.....	23	7.1. Inleiding.....	68
3.3. People - place relationship	26	7.2. Conclusie	68
3.4. People - park relationship	30	7.3. Aanbevelingen.....	70
		Bronnenlijst.....	71

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

X

Bijlage 1: interviewvragen.....75

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

XI

LIJST MET AFBEELDINGEN EN FIGUREN

Afbeeldingen

Afb. 2.1: Uitzicht op Glacier Point Yosemite Valley	14
Afb. 2.2: Verspreiding Nederlandse Nationale Parken	19
Afb. 3.1: Luchtfoto Nationaal Park Schiermonnikoog	22

Figuren

Fig. 2.1: Push- en pull factoren Nederlandse natuurgebieden	20
Fig. 3.1: Driedimensionaal concept	25
Fig. 3.2: Tweedimensionaal concept	27
Fig. 3.3: Aantal vrijwilligers landschapsbeheer	30
Fig. 6.1: Aantal vrijwilligers natuursector	58
Fig. 6.2: Overige activiteiten in de twee Nationale Parken	59
Fig. 6.3: Kerntrefwoorden	61
Fig. 6.4: Lidmaatschap natuurorganisaties	61
Fig. 7.1: Verschil tussen beroepspersonen en vrijwilligers	67
Fig. 7.2: Verschil tussen de twee Nationale Parken	68

Foto's

Foto 1.1: Bezoekers Nationaal Park Schiermonnikoog	10
Foto 4.1: Beheer Nationaal Park Schiermonnikoog	38
Foto 4.2: Beheer Nationaal Park De Alde Feanen	38

Textbox

Box 2.1: Young, green and black	17
Box 3.1: Giften voor milieu, natuurbehoud en dierenbescherming	31

1. INLEIDING

1.1. Inleiding op het onderzoek

Nederland is rijk aan landschappen die waardevol zijn door hun cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten. Natuur heeft een belangrijke functie in Nederland. De natuur is een schatkamer van soorten en ecosystemen. Zij is echter niet alleen een thuis voor planten en dieren: natuurgebieden zijn bij uitstek geschikt om rust, ruimte en stilte te ervaren. Jaarlijks trekken dan ook veel mensen de natuur in, bijvoorbeeld om te wandelen of te fietsen. Maar de natuur biedt ook andere voordelen. Zo levert het bos bijvoorbeeld hout voor onze meubels en zuiveren bomen de lucht die we inademen. Natuur is dus van levensbelang voor planten, dieren en mensen.

In de 21ste eeuw staat die natuur alsmear vaker in de spotlights van de media. Door ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en infrastructuur is in het verleden veel natuur verloren gegaan en zijn natuurgebieden versnipperd geraakt.

Vandaag de dag wordt er echter veel geregeld om de natuur in Nederland te beschermen. Een belangrijk instrument daarbij is de aanwijzing van verschillende beschermde natuurgebieden. In Nederland kennen we onder andere Beschermd Natuurmonumenten en voor de grotere natuurgebieden, met vaak een belangrijke recreatieve functie, Nationale Parken. Nationale Parken in Nederland zijn bijvoorbeeld; Nationaal Park Schiermonnikoog en Nationaal Park De Alde Feanen. De Nationale Parken staan voor een hoogwaardig aanbod van natuur, voorzieningen en activiteiten. Door de combinatie van natuurschoon en goede mogelijkheden voor

recreatie en educatie, ontvangen veel parken meer dan een miljoen bezoekers per jaar. Nationale Parken vormen daarmee een belangrijke brug tussen de natuur als abstract begrip en de mogelijkheid om natuur zelf te beleven. Dat kan leiden tot een grotere waardering van de natuur en een groter gevoel van verbondenheid met de omgeving onder de gebruikers van die omgeving.

Een manier om die verbondenheid tussen de mensen en hun woon- of werkomgeving te analyseren is door te kijken naar plaatsverbondenheid, oftewel place attachment. Hiermee wordt de band, die bestaat tussen mensen en hun omgeving, bedoeld. Een methode om die place attachment te meten is ontwikkeld door Williams & Vaske (2003).

In dit onderzoek wordt verondersteld dat de status Nationaal Park de place attachment van beroepspersonen & vrijwilligers van een Nationaal Park versterkt. Deze veronderstelling ligt ten grondslag aan het onderzoek. Hieruit volgt de doelstelling met de bijbehorende onderzoeksvragen.

Foto 1.1: Bezoekers Nationaal Park Schiermonnikoog

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

12

1.2. Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als doelstelling de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen te achterhalen.

De volgende onderzoeks- en subvragen liggen ten grondslag aan dit onderzoek:

1. In hoeverre is er sprake van place attachment bij de beroepspersonen & vrijwilligers van:
 - Nationaal Park Schiermonnikoog
 - Nationaal Park De Alde Feanen
2. Bestaan er verschillen in place attachment bij de beroepspersonen & vrijwilligers tussen de twee Nationale Parken?
3. Bestaan er ook verschillen in place attachment bij de beroepspersonen & vrijwilligers in het heden en in het verleden?
4. Zijn eventuele verschillen te verklaren, welke elementen spelen een rol?
 - Tussen beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen
 - Tussen het heden en het verleden

1.3. Methoden en technieken

Stap 1

Voordat wordt begonnen met het analyseren van feitelijke ontwikkelingen (empirische bronnen) is er eerst een theoretisch kader ontwikkeld, waarin diverse samenhangende onderwerpen en begrippen worden bekeken. Dit kader zal vervolgens worden gebruikt bij het beschrijven, begrijpen en beoordelen van de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen.

Stap 2

De nadruk in deze scriptie ligt op het analyseren van de mate van place attachment onder beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen. Het is daarom van belang om de achtergronden te kennen van die beroepspersonen & vrijwilligers om uitspraken te doen over het heden en het verleden. Daarom worden in deze stap (diepte) interviews gehouden onder de beroepspersonen & vrijwilligers, om die achtergronden te leren kennen.

Stap 3

Op basis van de uitkomsten uit de voorgaande twee stappen worden conclusies getrokken over de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken.

1.4. Relevantie onderzoek

Optimalisering van de afstemming tussen de natuur- en recreatiefunctie is een lastige zaak, zeker in Nederland waar ruimte schaars is. Mensen recreëren vaker in het groen en willen de natuur intenser beleven. De druk op de natuur neemt daardoor toe en daarom is afstemming van wezenlijk belang. Een relatief nieuw fenomeen, in Nederland, om de natuur te beschermen zijn Nationale Parken. Nationale Parken hebben niet alleen in de media, maar ook in de onderzoekswereld veel aandacht gekregen. Er zijn verscheidene onderzoeken gedaan naar de toegevoegde waarde van een Nationaal Park boven een beschermd natuurgebied, wat de voor- en nadelen zijn van een Nationaal Park, naar de fauna in Nationale Parken, enzovoorts. Er is echter nog geen/weinig onderzoek gedaan naar Nationale Parken in samenhang met beroepspersonen & vrijwilligers en place attachment. De uitkomst van dit onderzoek verschaft een inzicht in de band die beroepspersonen & vrijwilligers hebben met het natuurgebied waar zij werkzaam zijn en in welke mate de status Nationaal Park daar invloed op heeft. Waaruit vervolgens kan worden afgeleid of zij Nationale Parken zien als hun werkplek of hun thuis.

1.5. Leeswijzer

De scriptie bestaat uit deze *'Inleiding'* (hoofdstuk 1) en drie opeenvolgende delen.

In *'Deel I'* wordt een beschrijving gegeven van voor de scriptie relevante theorie en bestaat uit hoofdstuk twee en drie. Hoofdstuk twee omvat achtergrondinformatie over (Nederlandse) Nationale Parken. In hoofdstuk drie worden de theorieën omtrent en samenhangende begrippen van place attachment besproken.

'Deel II' bevat de empirische gegevens van het onderzoek en omvat de hoofdstukken vier, vijf en zes. De methodische opzet van het onderzoek wordt besproken in hoofdstuk vier. En hoofdstuk vijf geeft een uitwerking van de verhalen van de zestien geïnterviewde beroepspersonen en vrijwilligers. Hoofdstuk zes gaat in op de analyse van de onderzoeksresultaten.

In *'Deel III'*, hoofdstuk zeven, worden conclusies getrokken. Ook wordt er antwoord gegeven op de onderzoeks- en subvragen van het onderzoek.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

14

2. NATIONALE PARKEN

2.1. Inleiding

Alvorens te beginnen met het werkelijke onderzoek is het essentieel om te beschikken over basiskennis die kan dienen als bouwsteen voor het verdere onderzoek. Voor dit onderzoek is het belangrijk om te weten wat een Nationaal Park precies is en is het van belang om inzichten te verwerven over het reilen en zeilen van Nationale Parken. Daarom wordt in dit hoofdstuk eerst een aantal belangrijke kenmerken van Nationale Parken belicht, waaronder het gebruik.

2.2. Originale Nationale Parken

Oorsprong

Het is misschien wel de meest gefotografeerde rots in het Westen. Met het formaat van een flinke picknicktafel diende Overhanging Rock bij Glacier Point als parkeerplaats voor de allereerste auto's en later voor Amerikaanse sleëen als PierceArrows en Studebakers. De uitstekende rotspunt staat bekend om wat zich eronder bevindt: negenhonderd meter lucht – niets dan lucht. Van achter het hek heb je uitzicht over de Yosemite Valley en verder over vele kilometers berglandschap. In het rapport waarmee Olmsted in 1865 zijn tijd zo ver vooruit was, waarschuwde hij al voor het opofferen van die Yosemite Valley aan 'de gemakzucht, slechte smaak, speelsheid,

achteloosheid of moedwillige vernielzucht van bezoekers', waarmee hij de vinger op de zere plek legde.

Het veiligstellen van waardevolle en representatieve natuurgebieden, door het instellen van Nationale Parken, heeft sindsdien in vele landen navolging gekregen. Yellowstone Park (1872) ook gelegen in de Verenigde Staten van Amerika was de voorganger van Yosemite Valley en zelfs de eerste ter wereld, schrijft Buissink (2004) in zijn boek *ANWB Nationale Parken Nederland*. In Europa was Zweden in 1909 het eerste land met een Nationaal Park.

Vandaag de dag zijn in vrijwel alle Europese landen Nationale Parken gesitueerd. Tezamen bieden zij de bezoekers een beeld van de grote variatie aan natuur en landschappen waar Europa rijk aan is. De Nederlandse Nationale Parken horen uitstekend thuis in het Europese netwerk van Nationale Parken.

Afbeelding 2.1: Uitzicht op Glacier Point Yosemite Valley

Instelling & definitie

Het stichten van Nationale Parken gebeurt overal ter wereld. Wereldwijd dreigt de natuur onder de voet te worden gelopen door de menselijke beschaving. Tienduizenden jaren leken ruimte en natuurlijke hulpbronnen onuitputtelijk. Maar de wereldbevolking eist een steeds zwaardere tol van het land, de lucht en het water en aan alles wat daarin leeft. Omdat overal op de wereld het instellen van Nationale Parken gezien werd als een vorm van beschaving en steeds meer op gang kwam, groeide de behoefte om vast te stellen wat wel en wat niet een Nationaal Park mocht heten.

De IUCN (International Union for the Conservation of Nature en Natural Resources, tegenwoordig de World Conservation Union), de internationale koepelorganisatie op het gebied van natuurbehoud en milieubeheer, stelde tijdens een conferentie in New Delhi in 1969 een wereldwijd geldende definitie vast met de bijbehorende richtlijnen voor het beheer. Het hoofddoel van een Nationaal Park is het behoud en duurzaam beheer van grote natuurlijke gebieden en landschappen met hun typische planten- en diersoorten, met als neven doel natuureducatie, onderzoek en natuurgerichte recreatie.

In 1969 sloot ook Nederland zich aan bij de internationale afspraken over het instellen van grote waardevolle natuurgebieden van het IUCN. Maar pas in 1980 is de daadwerkelijke voorbereiding van start gegaan met de instelling van de Voorlopige Commissie Nationale Parken (VCNP). De VCNP identificeerde mogelijke gebieden en verkende per gebied (potentiëel Nationaal Park) de haalbaarheid. De mogelijke gebieden moesten aan een aantal criteria voldoen. De gebieden moesten ten minste 1.000 hectare groot zijn of de mogelijkheid tot uitbreiding naar die 1.000 hectare moest

bestaan. Ook werd er van de gebieden verwacht dat ze een goede afspiegeling zijn van de gebiedstypen die in Nederland voorkomen en dat het haalbaar zou zijn om de neuzen van verschillende beheerders en belanghebbenden dezelfde kant op te laten wijzen.

Aan de hand van het onderzoek naar de potentiële Nationale Parken bracht de VCNP advies uit aan de minister van LNV (Wijk, van et al., 2003). De definitie die Nederland hanteert voor een Nationaal Park luidt als volgt:

'Een aaneengesloten gebied van tenminste 1000 hectare, bestaande uit natuurterrein, wateren en/of bossen met een bijzondere, landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven, waar tevens goede mogelijkheden aanwezig zijn voor recreatief medegebruik'. (Min van LNV)

2.3. Gebruik Nationale Parken

Naast haar grote intrinsieke waarde bezit de natuur ook een grote gebruikswaarde. Maar het gebruik is afhankelijk van enkele factoren. Bijvoorbeeld is het Nationale Park vrij toegankelijk voor publiek, oftewel is het een publieke ruimte en of er sprake is van push- en pullfactoren.

Publieke ruimte

Zoals net gezegd, speelt of een plaats publiek of privaat (particulier) is, een rol bij het gebruik van die plaats. Een publieke plaats is

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

17

namelijk bekend bij grote aantallen mensen. Het maakt bijvoorbeeld deel uit van een historische gebeurtenis (Auschwitz) of heeft unieke topografische kenmerken (De Alpen of de Nationale Parken). Bovendien kennen publieke plaatsen, in tegenstelling tot private ruimten, vrije toegang en bewegingsvrijheid.

*"Public space relates to all those parts of the built and natural environment where the public has **free access**." (Groote, 2005)*

*"A public space can be a place **to act more freely**... In public space, people can learn to live together." (Groote, 2005)*

McCleave (2004) is het niet eens is met de uitspraak dat natuurgebieden over het algemeen publiek zijn (Groote, 2005). Zij vindt dat natuurgebieden niet per definitie publieke ruimten zijn, maar dat het afhankelijk is van hun ligging in ontwikkelings- of ontwikkelde landen.

Ontwikkelingslanden kampen namelijk vaak met een fysieke verplaatsing van de lokale bevolking bij het creëren van een Nationaal Park. Waarbij het gevolg is dat deze lokale bevolking niet (meer) of nauwelijks nog toegang heeft tot dat gebied. Door bepaalde bevolkingsgroepen de toegang tot Nationale Parken te ontzeggen of door het opleggen van zeer hoge restricties aan het gebruik ervan is er geen sprake meer van vrije toegang en derhalve ook niet meer van een publieke ruimte.

Bijvoorbeeld in Zuid-Afrika, waar 'zwarte' boeren werden gedwongen hun land af te staan bij het opzetten van de Nationale Parken, die bovendien ook nog eens verboden terrein werden voor de 'zwarte' gemeenschap (zie textbox 2.1). Of de lokale Maldharis

bevolking die, na de verwezenlijking van Nationaal Park Gir in India, werden uitgesloten van het park toen zij ervan werden beschuldigd dat hun vee de degradatie van het ecosysteem veroorzaakte. En tevens de 'oorspronkelijke' bevolking van Nationaal Park Machalilla in Ecuador heeft nog maar beperkte toegang tot het gebied. Indertijd het park werd gevestigd was de bevolking in het gebied kunstmatig laag wegens droogte. Toen de droogte eindigde en de tijdelijke migranten terugkeerden, bleek dat hun grondbezit in een Nationaal Park was opgenomen. Hierdoor werd het gebruik van natuurlijke bronnen en de uitbreiding van landbouwgrond beperkt, met als gevolg een netto daling in de bevolking in en rond het Nationaal Park (McCleave, 2004).

De ontwikkelde landen kennen echter nauwelijks tot géén toegangsverboden en slechts enkele restricties wat betreft de gedragingen in Nationale Parken. In enkele parken zijn zelfs delen ervan bewoond. Tevens is men in deze ontwikkelde landen bekend met de voordelen van de aanwezigheid van een Nationaal Park. Een Nationaal Park betekent namelijk niet alleen het behoud van de 'zeldzame' natuur, maar ook een impuls voor de economie. Recreanten en toeristen geven tijdens hun bezoek geld uit en dat betekent inkomsten voor de eigenaren van onder andere hotels, bungalowparken, campings, cafés, restaurants en detailhandel. (Berends, H. e.a., 2001). In de ontwikkelde landen is er dus wel sprake van vrije toegang en bewegingsvrijheid en derhalve van een publieke ruimte.

Een Nationaal Park als publieke ruimte is dus van invloed op het wel of niet 'gebruiken' en op de aantallen gebruikers van een Nationaal Park.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

18

Textbox 2.1: Young, green and black

To be young, green and black

Another vestige of South Africa's apartheid era is ending as government officials, teachers, wildlife protection groups and private safari operators campaign to promote wildlife conservation among black South Africans, particularly youth.

Conservation efforts in South Africa have long been the province of affluent white South Africans. Most of South Africa's national parks were created during colonial rule, often by displacing black farmers. Black South Africans were barred from entering the parks during the country's 40-year apartheid rule. But this is changing. South Africa's national parks system is actively promoting game reserves to black visitors, and is working with South African schools to include conservation education in the core curriculum. As part of the campaign, wildlife protection groups take cheetahs and other wild cats into black schools as "ambassadors"; private wildlife tourism operators host camps for local children; and international conservation groups provide scholarships to educate young black conservationists. Many South Africans regard parks as "meaningless or even costly," warned former South African President Nelson Mandela at the World Parks Congress meeting in Durban, South Africa last year. "It is time to break with this legacy."

(Source: Earth Island Journal, 2005)

Push- en pull factoren

Het push- en pull raamwerk verstrekt een nuttige benadering voor het onderzoek naar de motivatie die ten grondslag ligt aan het gedrag van toeristen en recreanten (Dann, 1977; Klenosky, 2002). In dit kader refereren de *push factoren* naar de specifieke krachten die het besluit van een persoon om een Nationaal Park te bezoeken beïnvloeden, terwijl de *pull factoren* verwijzen naar de krachten die het besluit van de persoon beïnvloeden over welk Nationaal Park bezocht zou moeten worden.

Push factoren Nationale Parken

Naar aanleiding van zijn onderzoek onder participanten van een vlottentocht in Big Bend Nationaal Park in de Verenigde Staten, concludeerde Grafe (1977) dat er acht verschillende push factoren bestaan die pleiten voor een bezoek aan een Nationaal Park. Dat zijn: natuureducatie, stressvermindering, uitdaging & avontuur, zelfbewustzijn, status, sociale contacten, plezier en autonomie. De meest belangrijke factor daarvan is plezier en de minst belangrijke zijn status en zelfbewustzijn. Uysal, McDonald and Martin (1994) vonden met hun factoranalyse vijf belangrijke factoren, namelijk: ontspanning & hobby, nieuwigheid, het versterken van sociale contacten, vluchten uit de dagelijkse omgeving en prestige. De belangrijkste factor bleek hier nieuwigheid, met name onder bezoekers die niet bekend waren met een Nationale Park. Een onderzoek specifiek gericht op Koreaanse Nationale Parken voegt aan de voorgaande factoren nog verbetering van de gezondheid en educatie over religieus erfgoed toe (Kim, 1996).

In het kort kan worden gezegd dat de motivatie om een bezoek te brengen aan een Nationaal Park wordt beïnvloed door onder andere de push factoren: uitdaging & avontuur, plezier, sociale interacties, educatie en nieuwigheid. Daarnaast moet worden opgemerkt dat deze factoren variëren per geslacht, leeftijd en inkomensgroep.

Push factoren Nederlandse Nationale Parken

Het onderzoeksbureau Alterra (2001) heeft een onderzoek gedaan naar de push- en pull factoren van Nederlandse natuurgebieden, waaronder de Nationale Parken. Het genieten van de natuur, het beoefenen van activiteiten en rust & stilte blijken de belangrijkste push factoren (zie figuur 2.1, pagina 20).

Pull factoren Nationale Parken

Pull factoren verwijzen zoals gezegd naar de krachten die het besluit van de persoon beïnvloeden over welk Nationaal Park zou moeten worden bezocht. In tegenstelling tot push factoren worden pull factoren gerelateerd aan de eigenschappen, de aantrekkelijkheden of de attributen van de bestemming. Denk hierbij aan stranden of waterbronnen, bergen of mooie landschappen en historische of culturele bronnen. Deze pull factoren verschillen echter tussen landen en/of plaatsen, omdat ieder land en iedere plaats een ander verleden kent. En net als bij de push factoren moet worden opgemerkt dat de factoren uiteenlopen voor de verschillende sociaal-demografische karakteristieken.

Pull factoren Nederlandse Nationale Parken

Nationale Parken zijn er voor het publiek en worden veelal bezocht om van de natuur te genieten, daar te wandelen, te fietsen of om rust te zoeken. In deze subparagraaf worden enkele pull factoren van Nederlandse Nationale Parken besproken. Er wordt onder andere ingegaan op de landschappelijke aantrekkelijkheden en het aanbod van activiteiten.

Landschappelijke aantrekkelijkheden

Het is over het algemeen moeilijk om in Nederland pure natuur te vinden. Er kan alleen van 'pure' natuur worden gesproken als er géén sprake is van menselijk ingrijpen in die natuur. Bijna elk Nederlands landschap is eigenlijk een cultuurlandschap dat ooit ergens in zijn bestaan op één of andere manier door mensen is bewerkt. In wat men noemt natuurgebieden, en ook in de Nationale Parken, is de natuur er in geslaagd van die cultuurlandschappen iets buitengewoons te maken, waar tal van planten en dieren een leefgebied hebben gevonden. De Weerribben is een mooi voorbeeld: het is een totaal door mensen gegraven veenmoeras, maar het is wel het leefgebied van een uniek insect; de vuurvlieder (Buissink, 2004).

De Nederlandse Nationale Parken zijn relatief klein in vergelijking met 'buitenlandse' Nationale Parken. Gemiddeld enkele duizenden hectares, wat bescheiden is in vergelijking met het Yellowstone National Park van de Verenigde Staten van Amerika, dat bestaat uit ongeveer 867.000 hectare land (www.nps.gov, 2007). Maar ondanks haar kleinschaligheid beschikt de natuur over een grote variatie. Zo

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

20

zijn er afgesloten zeearmen en estuaria, getijden-gebieden, rivier- en zeeduinen, bossen, heide, hoog- en laagveengebieden met meren en vennen, beken en beekdalen met de daarvoor kenmerkende planten en dieren.

Naast de grote variatie in de soorten natuur zijn de Nederlandse Nationale Parken extra aantrekkelijk doordat zij verspreid liggen over het gehele land met als uitzondering het verstedelijkte gebied de Randstad (zie afbeelding 2.3). De af te leggen afstand van een bevolkingskern naar een Nationaal Park is daardoor relatief klein, waardoor een bezoek aan één van de parken wordt vergemakkelijkt. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Nationale Parken van de Verenigde Staten van Amerika, waar de Nationale Parken voor het overgrote deel in het bergachtige westen gelegen zijn en de bevolking zich met name bevindt in de twee grote stedelijke zones; de agglomeratie New York – Northern New Jersey – Long Island in het oosten van de Verenigde Staten en de agglomeratie Los Angeles – Riverside – Orange County in het westen van de Verenigde Staten (www.evd.nl, 2007).

Afbeelding 2.2: Verspreiding Nederlandse Nationale Parken

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

21

Aanbod van activiteiten

Verschillende partijen zorgen gezamenlijk voor activiteiten op het gebied van natuurgerichte educatie en recreatie. Door het organiseren van *educatieve activiteiten*, zoals excursies, cursussen en projecten voor scholen, wordt er aandacht besteed aan voorlichting en natuur- en milieueducatie. Met name natuurwaarden, achtergronden van beheersmaatregelen, de effecten van de mensen op de natuur en het nut van natuurbehoud komen tijdens die educatieve activiteiten aan de orde. Het doel van die educatie is om kinderen en volwassenen in contact te brengen met de natuur en hun belangstelling, begrip en respect ervoor bij te brengen. Bijna elk Nationaal Park heeft een bezoekerscentrum van waaruit die educatieve activiteiten worden georganiseerd en waar bezoekers informatie kunnen krijgen. Naast de educatieve activiteiten bieden Nationale Parken hun bezoekers de gelegenheid om van de mooiste en meest kenmerkende Nederlandse natuurgebieden te genieten. De voorzieningen voor *recreatie* zijn hoofdzakelijk natuurgericht. In de meeste parken kan dit zowel op de fiets als wandelend (zie figuur 2.1) worden beleefd en in de waterrijke gebieden biedt ook de kano een optie. Andere voorzieningen die bezoekers kunnen aantreffen zijn observatiehutten, uitkijkposten en informatiepanelen. De mogelijkheden zijn vrijwel altijd aangegeven en zijn meestal van een routebeschrijving voorzien. (Min van LNV, 2006).

Het aandeel van de Nederlandse bevolking dat meer of minder frequent een bezoek brengt aan natuurgebieden steeg in de jaren tachtig geleidelijk, maar is daarna zachtjes aan weer gedaald. In 2003 bezocht ongeveer driekwart van de Nederlanders enkele keren tot vele malen een natuurgebied (Alterra, 2001).

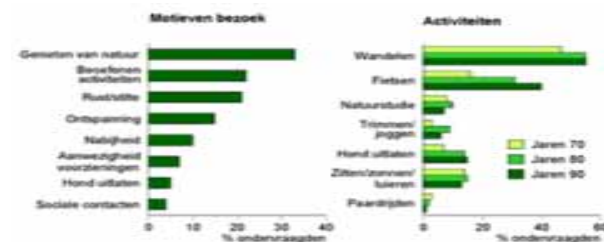
Regelgeving

Regelgeving is ook een factor die een rol speelt bij het gebruik van Nationale Parken en andere natuurgebieden. Regelgeving bepaalt namelijk wat er wel en wat er niet mag in een bepaald gebied. De belangrijkste wetten voor natuurbescherming in Nederland zijn de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en Faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van natuurgebieden in Nederland. Daarnaast regelt die wet de aanwijzing van natuurgebieden die van nationaal of internationaal belang zijn: Beschermde Natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden. De Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt zodoende wat er wel en wat er niet mag in deze beschermde natuurgebieden.

De Flora- en Faunawet beschermt planten- en diersoorten in de beschermde natuurgebieden en daarbuiten. Ongeveer 500 soorten in Nederland vallen onder de bescherming van deze wet. In de praktijk komt het erop neer dat beschermde planten en dieren zoveel mogelijk met rust gelaten dienen te worden.

Figuur 2.1: Push- en pull factoren Nederlandse natuurgebieden

Bron: Milieu- en natuurcompendium

2.4. Ten Slotte

In dit hoofdstuk over Nationale Parken is gebleken dat de bakermat van Nationale Parken gelegen is in de Verenigde Staten van Amerika. Daarnaast blijkt dat Nationale Parken in ontwikkelde landen over het algemeen worden gezien als publieke ruimten, waar men al wandelend of fietsend kan genieten van de natuur en haar rust.

De defenitie voor een Nationaal Park luidt als volgt: "een aaneengesloten gebied van tenminste 1000 hectare, bestaande uit natuurterrein, wateren en/of bossen met een bijzondere, landschappelijke gesteldheid en planten- en dierenleven, waar tevens goede mogelijkheden aanwezig zijn voor recreatief medegebruik".

3. PLACE ATTACHMENT

3.1. Inleiding

Het voorgaande hoofdstuk heeft al een beschrijving gegeven over het eerste theoretische kader omtrent de origine en het gebruik van Nationale Parken. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het tweede theoretische kader en geeft een beschrijving van de te meten onderzoeksvariabele *place attachment*.

3.2. Place

Een onderzoek naar *place* begint met het begrijpen van wat 'place' betekent. Relph (1976) geeft aan dat er een betekenis wordt gegeven aan een plaats door de verschillende ervaringen die het ons mogelijk maken een plaats te kennen en dat plaatsen zonder betekenis meer bestaan als *spaces*. Een voorbeeld van betekenis toekennen aan een plaats is door die plaats te benoemen. Bijvoorbeeld: Nationaal Park Schiermonnikoog.

Afbeelding 3.1: Luchtfoto Nationaal Park Schiermonnikoog

Bij de beargumentering waarom plaats belangrijk is voor menselijk leven, maakt Relph gebruik van de vergelijking van plaats met ruimte.

"Space is amorphous and intangible and not an entity that can be directly described and analysed. Yet, however we feel or explain space, there is nearly always some associated sense or concept of place. In general it seems that space provides the context for places but derives its meaning from particular places". (Relph, 1976)

Evenals Relph definiëerde Tuan het begrip 'plaats' door een vergelijking met het begrip 'ruimte'. Hij ontwikkelde een betekenis van ruimte als open arena van actie en beweging, terwijl plaats gaat over het stoppen en het rusten in en het betrokken worden bij. Omdat plaats een product is van een 'pauze' en een bepaalde mate van gehechtheid, bestaat het op vele schalen: 'Bij één uiterste is een favoriete leunstoel een plaats, bij het andere uiterste de gehele aarde'. (Tuan, 1977)

Voor onder andere deze geografen is 'place' dus een concept dat een houding tegenover de wereld benadrukt. Het is niet zo zeer een plaats (in de wereld) die de humanistische geografen interesseert, als wel 'place' als idee, als concept en als een manier van 'zijn-in-de-wereld'. Plaats is zodoende niet alleen een 'ding' in de wereld,

maar ook een manier van het zien, het weten over en het begrijpen van de wereld.

De definitie van het begrip plaats die in dit onderzoek wordt gebruikt is afkomstig uit de nieuwe culturele geografie, die sinds de jaren '80 in de sociale geografie is geïntroduceerd. In deze stroming worden plaatsen beschouwd als *ruimtes met een betekenis*. Omdat betekenissen van plaatsen kunnen veranderen wanneer de interesses in plaatsen anders worden, worden plaatsen ook wel beschouwd als sociale constructies (Simon, 2005). Paasi (1996) verwoordt dit als:

“Plaatsen zijn geen vaststaand gegeven, maar worden gevormd door individuen en instituties”.

Deze individuen en instituties kennen bepaalde betekenissen en waarden toe aan een plaats. Bewoners of voormalige bewoners kunnen bijvoorbeeld een andere band hebben met een plaats dan de mensen die niet in die plaats wonen maar van 'buiten' komen. Ook de woonduur kan van invloed zijn op de band met een plaats. Mensen die geboren en getogen zijn in een plaats hebben veelal een andere band met een plaats dan de mensen die nog maar kort in die plaats verblijven. En ook bewoners onderling kunnen verschillende banden hebben met een plaats. Met name persoonlijke omstandigheden hebben hier invloed op; in de vorm van het persoonlijke verleden waarin ervaringen en sociale netwerken zijn opgebouwd. Paasi (2002) legt in dit perspectief een relatie met sociaal-economische klasse, religie, geslacht en etniciteit. Ouderen die al veel met en in het gebied hebben meegemaakt zullen in het algemeen sterkere gevoelens bij een plaats hebben dan jongeren die deze ervaringen niet delen (Simon, 2005).

Simon (2005) onderscheidt in haar onderzoek naar de (re)productie van streekidentiteiten in Nederland twee denkwijzen over het begrip streekidentiteit: een essentialistische en constructivistische denkwijze. De bevindingen van Simon worden meegenomen, omdat de toekenning van identiteit aan streken en plaatsen vrijwel hetzelfde verloopt.

In de *essentialistische denkwijze* wordt ervan uitgegaan dat identiteit een vanzelfsprekend, statisch en homogeen gegeven is. Dit sluit nauw aan bij essentialistische overtuigingen of de neiging om 'alles' te herleiden tot één verklaring. Gesproken wordt over de identiteit gebaseerd op één type kenmerk, bijvoorbeeld de identiteit van het Nederlandse eiland Schiermonnikoog.

De *constructivistische denkwijze* ziet een streek- of plaatsidentiteit niet als iets vanzelfsprekends, maar als iets dynamisch. De streek- of plaatsidentiteiten zijn namelijk onderhevig aan veranderingen en voortdurend in ontwikkeling omdat de binding van mensen met streken of plaatsen kan veranderen. In de constructivistische denkwijze wordt dan ook niet meer gesproken over de of één identiteit maar over verschillende identiteiten. Bijvoorbeeld Schiermonnikoog als een mooi Nederlands Nationaal Park en Schiermonnikoog als een natuurrijke woonomgeving.

De constructivistische denkwijze dient (ook) als leidraad voor dit onderzoek. Deze denkwijze maakt namelijk duidelijk dat streek- of plaatsidentiteiten niet los kunnen worden gezien van de betekenissen en de functies die in bepaalde situaties worden toegekend door actoren. En in verband met het gebruik van de term 'place attachment' lijkt deze denkwijze het meest aanmerkelijk.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

25

3.3. People ~ place relationship

Deze paragraaf borduurt verder op *place*, maar dan met name op de relatie die er bestaat tussen mensen en plaatsen. In de vorige paragraaf is uiteengezet dat de identiteiten van streken of plaatsen worden geconstrueerd door verschillende actoren en dat het toekennen van identiteiten uit verschillende onderling samenhangende aspecten bestaat. Deze aspecten worden wel discoursen genoemd. Discoursen kunnen worden omschreven als de kennis die we hebben van de wereld die uitmaakt hoe we denken en praten over deze wereld en hoe we deze verbeelden. Het gaat niet alleen om de taal die wordt gesproken maar ook om de mensen die dit doen en met welk doel (Simon, 2005). Discoursen vormen een machtspositie tussen verschillende actoren:

“By controlling discourse, powerful groups in society are able to control, not just what people know, but how people know – the way people think about things” (Holloway & Hubbard, 2001).

Er kunnen verschillende manieren van identiteitstoekenning met streken of plaatsen worden onderscheiden. *Sense of place* en *place attachment* zijn er twee van.

Sense of Place

Zoals gezegd zijn er veel verschillende manieren om de relatie tussen mensen en plaatsen te beschrijven. *Sense of place* is daarvan de meest algemene (Jorgensen & Stedman, 2001).

Knox & Marston (2001) definiëren *sense of place* als:

“feelings evoked among people as a result of the experiences and memories that they associate with a place, and to the symbolism that they attach to it”.

Zij maken daarbij onderscheid tussen *sense of place* voor insiders en voor outsiders. Voor laatstgenoemden uit *sense of place* zich voornamelijk in de vorm van bijzonder fysieke karakteristieken en/of de inwoners. Voor insiders gaat het om alle gedeelde 'signalen' of 'symbolen', dat kunnen gedragscodes zijn, maar ook culturele activiteiten.

Holloway & Hubbard (2001) beargumenteren naar aanleiding van Tuan een iets ander idee van *sense of place*. Voor hen is het geen intrinsieke eigenschap van een plaats maar meer een persoonlijke beleving:

“sense of place relies far more on the individual, with places becoming significant places for them alone. To develop a sense of place requires that one knows a place intimately and reacts to it emotionally (rather than rationally)”.

Ook Shamai (1991) hield zich al bezig met de conceptualisering van *sense of place*. Volgens hem werd *sense of place* geconceptualiseerd door de integratie van meningen, symbolen en verbintenissen met een plaats, gebaseerd op individuele of groeps associaties. En zou bestaan uit drie fasen oplopend van één behorend tot een plaats en twee gehechtheid aan een plaats tot en met drie verplichting aan een plaats. Iedere fase kan daarbij, volgens onderstaande schaal, in twee niveaus worden opgesplitst.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

27

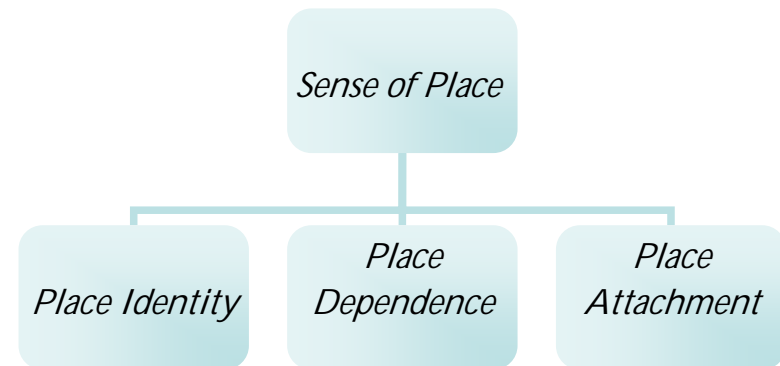
1. Geen 'sense of place': het is niet vanzelfsprekend dat iedereen zijn of haar plaats 'ontdekt'.
2. Bewust van een plaats: in dit stadium bestaat er een voorstelling van een plaats, maar die is beperkt in die zin dat de plaats niet meer is dan een adres of een locatie.
3. Behoren tot een plaats: er is niet alleen kennis van de naam van de plaats en zijn symbolen, maar ook een gevoel van saamhorigheid en gemeenschappelijk lot.
4. Verbondenheid met een plaats: impliceert een emotionele gehechtheid aan een plaats. De plaats wordt benadrukt door zijn uniciteit en is een centrum van persoonlijke en collectieve ervaringen.
5. Identificatie met de doelstellingen van een plaats: dit betekent dat er een toewijding, trouw en loyaliteit aan een plaats zijn.
6. Betrokkenheid met een plaats: dit niveau impliceert dat de ingezetenen een actieve rol in de gemeenschap hebben, door bijvoorbeeld een investering van menselijke middelen in plaats-georiënteerde activiteiten of organisaties.
7. Opoffering voor een plaats: dit is het hoogste stadium van 'sense of place'. Op dit niveau is er een bereidheid om persoonlijke en/of collectieve belangen omwille van de plaats op te geven.

Wel moet in het achterhoofd worden gehouden dat er geen scherp onderscheid tussen de niveaus bestaat, maar dat zij uiteindelijk leiden tot een continuüm, met enerzijds geen 'sense of place' en anderzijds opoffering voor een plaats (Shamai, 1991).

Cruciaal is dat 'sense of place' niet ingebed is in de fysieke locatie zelf, maar zich bevindt in de menselijke interpretaties van de locatie. Dat maakt het meten van 'sense of place' zo moeilijk (Jorgensen &

Stedman, 2001). Berustend op hun zienswijze is 'sense of place' op te delen in drie dimensies, 'place identity', 'place dependence' en 'place attachment', met het begrip 'sense of place' als de overkoepelende term (zie figuur 3.1). Deze drie dimensies vormen respectievelijk de cognitieve, de conatieve óf ervaringsgebaseerde en de affectieve óf emotionele dimensie.

Figuur 3.1: Driedimensionaal concept

Hieronder worden de drie verschillende dimensies door middel van een definitie en enkele voorbeelden toegelicht en toegespitst op Nationale Parken (Jorgensen & Stedman, 2001).

Sense of Place van Nationale Parken

Place identity impliceert die delen van het individu die zijn of haar persoonlijke identiteit vormen met betrekking tot de fysieke omgeving. Die fysieke omgeving bevat complexe patronen van bewuste en onbewuste ideeën, opvattingen, gevoelens, waarden, doelstellingen, gedragingen en vaardigheden die de voorwaarden scheppen voor die plek als deel van de 'place identity'. De definitie die Jorgensen & Stedman (2001) van 'place identity' geven is:

"Place identity can be regarded as an individual's cognitions, beliefs, perceptions or thoughts that the self is invested in a particular spatial setting".

Voorbeelden van uitspraken die gaan over 'place identity' zijn:

- "Nationaal Park De Alde Feanen zegt weinig over hoe ik ben"
- "Nationaal Park De Alde Feanen weerspiegelt mijn persoonlijkheid"
- "Ik voel dat ik in De Alde Feanen mezelf kan zijn"

'Place dependence' gaat over de functionaliteit van een plaats. Voldoet die plaats aan de eisen die men stelt? Place dependence gaat ook over de verwachte sterkte van de band, positief of negatief, tussen de persoon (de gebruiker van een Nationaal Park) en een specifieke plaats (een Nationaal Park). De definitie die Jorgensen & Stedman (2001) van 'place dependence' geven is:

"Place dependence can be considered as the perceived behavioural advantage of a spatial setting relative to other settings"

Voorbeelden van uitspraken die gaan over 'place dependence' zijn:

- "De dingen die ik leuk vind om te doen, kun je alleen goed doen in Nationaal Park Schiermonnikoog"
- "Nationaal Park Schiermonnikoog is de beste plek om de dingen te doen die ik het leukst vind"
- "Ik vind dat er betere plaatsen zijn om te verblijven, dan in Nationaal Park Schiermonnikoog"

De definitie die Jorgensen & Stedman (2002) geven van 'place attachment' spreekt voor zich.

"Place attachment can be defined in terms of an individual's affective or emotional connection to a spatial setting".

Voorbeelden van uitspraken die gaan over place attachment zijn:

- "Ik mis Nationaal Park De Alde Feanen echt als ik weg ben"
- "Nationaal Park De Alde Feanen is mijn favoriete plaats"
- "Ik voel me relaxt in Nationaal Park De Alde Feanen"

Place attachment

Een concept dat nauw verwant is aan 'sense of place' is het concept of het gevoel 'behoren tot'. Bijvoorbeeld het enthousiast vertellen over jouw geboortestad of –regio óf wanneer een plaats een groot deel uitmaakt van wie jij bent of hoe jij over jezelf denkt, impliceren een zeer diep gevoel van verbondenheid met die plaats. Een verbondenheid met een bepaalde plaats; 'place attachment' genoemd, is door Low & Altman (1992) gedefiniëerd als een

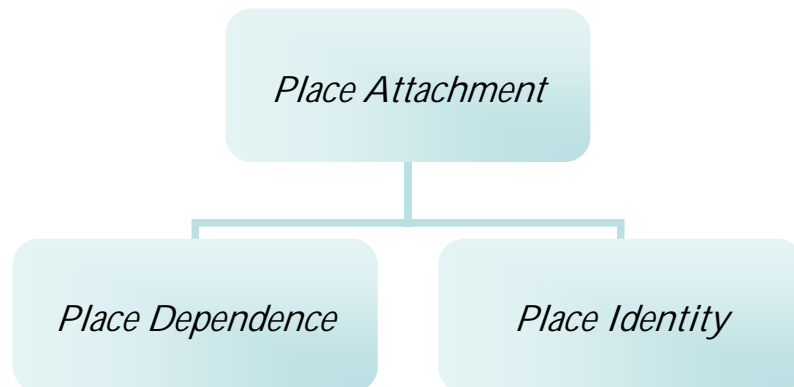
NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

29

positieve, emotionele band van individuen of groepen met hun omgeving. Enkele plaatstheoretici hebben echter de definitie van Low & Altman uitgebreid zodat ook de functionele en de psychische verbondenheid daarin wordt opgenomen.

Williams & Vaske (2003) gebruiken in hun artikel een tweedimensionaal concept, waarbij zij het overkoepelende begrip 'place attachment' definiëren als een positieve connectie of band tussen een persoon en een bepaalde plaats (zie figuur 3.2).

Figuur 3.2: Tweedimensionaal concept

Onder 'place dependence' verstaan zij:

"A functional attachment: reflects the importance of a place in providing features and conditions that support specific goals or desired activities".

'Place identity' definiëren zij als:

"An emotional attachment: refers to the symbolic importance of a place as a repository for emotions and relationships that give meaning and purpose to life. As such, place identity has been described as a component of self-identity that enhances self-esteem, increases feeling of belonging to one's community, and is an important component of communications about environmental values and policies".

Er kan dus worden gesteld dat 'place dependency' betrekking heeft op een functionele afhankelijkheidsrelatie tussen mensen en plaatsen en dat place identity meer betrekking heeft op een meer emotionele afhankelijkheidsrelatie. Place identity behoeft namelijk geen fysieke aanwezigheid in de plaats zelf, maar kan ook ontstaan door interactie. Bijvoorbeeld door beïnvloeding van beelden, meningen en verhalen.

Het probleem met dit model is dat het specifiek is opgesteld om place attachment te meten in een omgeving met enkel recreatieve gebruikers. De vragen die tijdens dit onderzoek zullen worden gesteld, moeten dusdanig worden aangepast zodat die te beantwoorden zijn door alle respondenten.

Place attachment van Nationale Parken

Ook 'place attachment' kan net als 'sense of place' worden uitgedrukt in voorbeeldzinnen. In deze zinnen wordt wederom een Nationaal Park als onderwerp gebruikt.

Voorbeelden van uitspraken die gaan over 'place dependence' zijn:

- "Nationaal Park Schiermonnikoog is de beste plaats om dingen in te doen die ik leuk vind om te doen"
- "Geen enkele plaats kan vergeleken worden met Nationaal Park Schiermonnikoog"
- "Ik ben meer tevreden als ik Nationaal Park Schiermonnikoog heb bezocht dan door een bezoek aan een andere plaats"
- "De dingen die ik leuk vind om te doen in Nationaal Park Schiermonnikoog zou ik net zo leuk vinden om te doen op een vergelijkbare plaats"

Voorbeelden van uitspraken die gaan over 'place identity' zijn:

- "Ik voel dat Nationaal Park De Alde Feanen een deel van mij is"
- "Nationaal Park De Alde Feanen is voor mij heel speciaal"
- "Ik ben erg betrokken bij Nationaal Park De Alde Feanen"
- "Nationaal Park De Alde Feanen betekent veel voor mij"

3.4. People ~ park relationship

De *people – park relationship* is een term die wordt gebruikt om de interactie tussen de (lokale) bevolking en de beschermde gebieden te beschrijven (Zube & Busch, 1990). Het omvat de betekenissen die aan parken worden toegeschreven. In dit onderzoek gaat het dan

bijvoorbeeld om het park als werkplek of het park als thuis. Volgens Zube & Busch (1990) is die aandacht voor de *people – park relationship* veroorzaakt door onder andere:

- de verspreiding van de concepten voor gebiedsbescherming in ontwikkelde- en ontwikkelingslanden;
- de toename van toerisme in deze gebieden en haar gevolgen voor de lokale bevolking;
- de internationale zorg voor de bescherming van de aarde met zijn biodiversiteit en flora & fauna;
- de groeiende en dicht op elkaar wonende bevolking en;
- de verloren toegang tot traditionele voedselbronnen en andere middelen door de totstandbrenging van beschermde gebieden.

Nationale Parken als 'werkplek'

Volgens het van Dale online-woordenboek is een werkplek óf een werkplaats een vertrek dat is ingericht om in te werken. Werken wordt omschreven als 'functioneren' of als 'arbeiden'.

Ecoloog Rudolf de Groot definieert functies van de natuur als:

"de vermogens van processen en bestanddelen van de natuur om goederen en diensten te leveren die, direct of indirect, in menselijke behoeften kunnen voorzien".

Hij onderscheidt daarbij vier categoriën: de regulerende functie, de draagfunctie, de productiefunctie en de informatiefunctie. De regulerende functie omhelst meer de fysische aspecten, zoals het opslaan van water en het vastleggen van koolstof en andere

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

31

voedingsstoffen. De draagfunctie verschaft bijvoorbeeld de ruimte voor recreatiegebieden, de productiefunctie voorziet in onder andere vis, hout en andere (genetische) materialen en de informatiefunctie geeft bijvoorbeeld wetenschappelijke kennis, geestelijke rijkdom en kunstzinnige inspiratie.

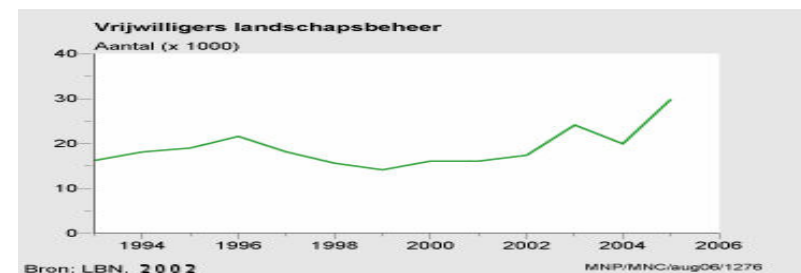
Bij arbeid draait het hoofdzakelijk om het genereren van inkomsten om vervolgens met die inkomsten een bijdrage te leveren aan de economie. Zo ook in de sector natuur. In deze sector denken we bij een economische bijdrage in de eerste plaats aan het inkomen van de eigenaren van de natuur. Dat inkomen kan onder andere ontstaan door bijvoorbeeld houtkap en -verkoop of het verkrijgen van subsidies door het openstellen van hun natuurgebied voor bezoekers. De aanwezigheid van natuur voor een regio betekent ook een inkomen voor de bedrijven die producten of diensten leveren aan de eigenaren (bijvoorbeeld; verkoop van machines en beplanting & onderhoud) en voor die bedrijven die gebruik maken van de producten uit de natuur (bijvoorbeeld zagerijen, meubelmakerijen, delicatessenwinkels en zoutfabrieken). Daarnaast hebben toerisme & recreatie een groot economisch belang in natuurrijke gebieden. Toeristen en recreanten geven veel geld uit tijdens een bezoek aan een natuurgebied, wat weer inkomsten betekent voor bijvoorbeeld eigenaren van nabijgelegen hotels, pensions, bungalowparken en campings & cafés, restaurants en snackbars en voor de detailhandel: bakkers, supermarkten, sport-zaken en souvenirwinkeltjes. Daardoor zorgen veel natuurgebieden voor een economische impuls in het omliggende gebied (Berends, 2001).

Bovenstaande geldt ook voor de Nederlandse Nationale Parken. Veel bezoekers zijn geïnteresseerd in meer dan natuur alleen, wat betekent dat ook de streek rondom een Nationaal Park profiteert

van de populariteit van dat park. In de Veluwe bijvoorbeeld genereren 30 miljoen bezoekers per jaar ongeveer 91 miljoen euro aan inkomsten, waarbij 20.000 mensen werk vinden. Deze mensen vinden zoal werk bij terreinbeheerders zoals Staatsbosbeheer, bij educatieve en recreatieve organisaties, zoals de ANWB, en bij ondernemers. Maar ook kan er sprake zijn van arbeid zonder dat de persoon die de arbeid verricht inkomsten verwerft, maar waarvan de inspanningen wel nuttig zijn voor de omgeving. Te denken aan vrijwilligerswerk ten bate van bijvoorbeeld beheers- en onderhoudswerkzaamheden. Andere voorbeelden van vrijwilligerswerk in Nederlandse Nationale Parken zijn toezicht houden, voorlichting geven en inventariseren.

Uit gegevens van de organisatie Landschapsbeheer Nederland blijkt dat vrijwilligerswerk in de natuur wint aan populariteit. Na een eerdere daling neemt het aantal vrijwilligers in het Nederlandse landschapsbeheer de laatste jaren weer toe; in 2005 waren het er bijna 30.000 (zie figuur 3.3).

Figuur 3.3: Aantal vrijwilligers landschapsbeheer

Bron: Milieu- en natuurcompendium

Nationale Parken als 'home'

Voor velen is het meest vertrouwde voorbeeld van *place*, en zijn betekenis voor mensen, het concept *home*. David Seamon (1979) beschouwd *home*, oftewel *thuis*, als een vertrouwde plaats waar rust heerst en waar een persoon zich van het gedrang van de buitenwereld kan terugtrekken. Thuis is waar men zich zelf kan zijn. Tuan (1977) en Cresswell (2004) delen dezelfde opinie, volgens deze twee geografen is home een uitstekend voorbeeld van een soort plaats waar de mensen een betekenis van gehechtheid en verbondenheid mee voelen.

"Home, more than anywhere else, is seen as a center of meaning and a field of care" (Cresswell, 2004).

In zowel de uitspraak "home is seen as a center of meaning" als in de uitspraak "home is seen as a field of care" doet home in het algemeen dienst als een soort metafoor voor plaats. Maar dat wil, volgens enkele geografen, niet zeggen dat voor ieder individu het begrip home éézelfde vaste betekenis heeft. Ervaringen van home zijn hoogst veranderlijk naar gelang leeftijd, geslacht, klasse en etnische afkomst. Home als veilige plaats waar men controle over kan hebben is niet overal geldig. Gillian Rose betwijfelt namelijk dat home een cruciale plaats is voor ieder individu. Zij kan zich wel vinden in veel van de gedachtengangen van Tuan, Relph, e.a., maar wat haar verontrust is de manier waarop het concept 'plaats als home' wordt bediscussieerd in de humanistische geografie.

"Although it was often noted that home need not necessarily be a family house, images of the domestic recur in their work as universal, even biological, experiences. Tuan remarked that 'human identification with the familiar, nurturing place has a biological basis'. This enthusiasm for home and for what is associated with the domestic, in the context of the erasure of women from humanistic studies, suggest to me that humanistic geographers are working with a masculinist notion of home/place". (Rose, 1993)

Rose wijst erop dat vele vrouwen niet de rooskleurige kijk van de humanistische geografen op thuis delen. Woongemeenschappen kunnen verstikkend zijn en huizen kunnen en zijn vaak plaatsen van slaafsheid, misbruik en verwaarlozing. Vele vrouwen, bediscussieerd Rose, zouden geen kijk op thuis herkennen die geheel zonder conflicten is (Rose, 1993). Het meeste geweld tegen vrouwen vindt namelijk plaats in en om het huis (Domosh & Seager, 2001). Home kan ook nog worden gezien en beschreven als een plaats van macht en weerstand. "Als een 'zwart' opgroeiend kind in een sterk gesegregeerde samenleving, ervaarde ik mijn thuis als een plaats van zorg en relatieve vrijheid van de onderdrukking van zwarte mensen in de buitenwereld, vooral, in de huizen van 'witte' mensen waar wij als bedienden werkten" (hooks, 1990).

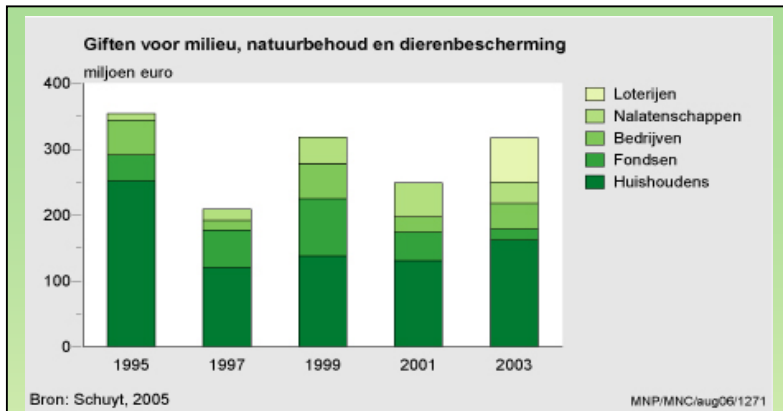
Er kan geconcludeerd worden dat, alhoewel thuis een gewone, dagelijkse plaats schijnt te zijn waar meestal relatief dagelijkse activiteiten worden uitgevoerd, thuis niettemin een plaats is die door ieder individu met een andere betekenis wordt bedeed.

De aandacht voor *home* is de laatste jaren toegenomen. Holloway & Hubbard (2001) stellen dat dit is terug te zien aan het toenemende aantal klusprogramma's, tijdschriften en woonmarkten.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

33

Textbox 3.1: *Giften voor Milieu, natuurbehoud en dierenbescherming*

Ontwikkeling

In 2003 gaf Nederland 1,2% van het Bruto Binnenlands Product aan maatschappelijke en ethische doelen. Daarvan is 6% bestemd voor milieu, natuurbehoud en dierenbescherming, namelijk € 110 miljoen voor milieu en natuur en € 49 miljoen voor dierenbescherming. De grootste financiële bijdragen aan deze doelen doen zijn afkomstig van individuele huishoudens: 52% schenkt een bijdrage in 2003, een duidelijke toename ten opzichte van 1999 (41%). In de vorm van geld is de bijdrage van huishoudens gestegen van € 97 miljoen in 1995 naar 159 miljoen in 2003. Geven voor milieu, natuur en dieren is vooral populair bij hoger opgeleiden, vrouwen, ouderen en altruïstisch ingestelde mensen en minder populair bij kerkgangers.

(Bron: Milieu- en Natuurcompendium)

Dit fenomeen is ook te bespeuren bij de categorie natuur. Steeds meer mensen doneren aan organisaties (zie ook textbox 3.1) die zich bezighouden met het behoud van natuur & milieu en ook in de media stijgt de aandacht voor dit onderwerp.

Daarnaast stellen Holloway & Hubbard dat "... people invest in their homes does suggest that home spaces are considered more ...". Waarmee ze willen zeggen dat uit de grote van investeringen de mate van verbondenheid en gehechtheid aan een plaats kan worden afgeleid en dat die verbondenheid en gehechtheid aan een plaats, van een plaats een home kunnen maken.

3.5. Tot slot

Op basis van de vergaarde theoretische kennis, over het begrip *place attachment* en de daarmee samenhangende begrippen, wordt geconcludeerd dat *place attachment* een positieve connectie of (emotionele) band is van individuen of groepen met hun omgeving. Met name persoonlijke omstandigheden, zoals persoonlijk verleden, economische klasse, geslacht en religie, oefenen invloed uit op die emotionele band.

In dit onderzoek zal worden onderzocht in hoeverre beroeps-personen & vrijwilligers, van Nationaal Park Schiermonnikoog en van Nationaal Park De Alde Feanen, banden ontwikkelen met het Nationale Park. Tevens wordt onderzocht welke elementen daarbij een rol spelen.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

34

4. METHODISCHE OPZET ONDERZOEK

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd. Er is gekozen om gebruik te maken van de werkwijze zoals die wordt beschreven in het boek *"Het ontwerpen van een onderzoek"* (Verschuren en Doorewaard, 2005). Waarbij een onderverdeling is te maken in een conceptueel ontwerp en een onderzoekstechnisch ontwerp.

Paragraaf 4.7 gaat in op de onderzoeksgebieden van het onderzoek en de onderzoeksgroep wordt beschreven in paragraaf 4.8.

4.2. Conceptueel ontwerp

Deze paragraaf behandelt het conceptueel ontwerp. Daarvan zijn in *Hoofdstuk 1: Inleiding* al de aanleiding, de probleemstelling en de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie besproken. De onderzoeksoptiek staat hieronder beschreven.

Onderzoeksoptiek

Niet alle aspecten van een onderzoek, bijvoorbeeld emoties en het onderbewustzijn, zijn kwantitatief te meten. Om een beeld te geven van die aspecten is aanvullend kwalitatief onderzoek vereist.

Globaal kan er worden gesteld dat de "wat" en "hoeveel" vragen worden beantwoord door kwantitatief onderzoek en de "hoe" en "waarom" vragen door kwalitatief onderzoek. Vaak worden beide soorten in verschillende fasen van hetzelfde onderzoek ingezet. Omdat gevoelens/emoties en meningen ten grondslag liggen aan 'place attachment' is dit onderzoek met name kwalitatief.

Verschuren en Doorewaard (2005) maken, naast kwantitatief of kwalitatief onderzoek, onderscheid tussen theoriegericht en praktijkgericht onderzoek. Dit onderzoek is een praktijkgericht onderzoek. Binnen praktijkgericht onderzoek zijn vijf typen te onderscheiden:

1. probleemsignalering;
2. diagnose;
3. ontwerp;
4. verandering;
5. evaluatie.

Dit onderzoek is geïnteresseerd in de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen. Omdat de vergelijking van gevoelens en meningen van betrokken actoren (vaststelling aandoening) en een analyse van de elementen die daarbij een rol spelen (oorzaken) voorop staan in dit onderzoek, is dit onderzoek met name diagnostisch van aard. Een analyse van de diagnose leidt tenslotte tot een antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek, die wordt weergegeven in *Hoofdstuk 7: Conclusie & Aanbevelingen*.

4.3. Onderzoekstechnisch ontwerp

Onderzoeksstrategie

De onderzoeksstrategie is het geheel van met elkaar samenhangende beslissingen over de wijze waarop het onderzoek uitgevoerd gaat worden. Deze uitvoering betreft het verzamelen van relevant materiaal en de verwerking van dit materiaal via ordening en analyse tot antwoorden op de vragen uit de vraagstelling (Verschuren en Doorewaard, 2005).

Het gekozen onderzoeksdesign voor dit onderzoek is een case-studie, omdat er gedetailleerde kennis moet worden verkregen over place attachment en wegens praktische redenen, zoals tijd, geld, afstand en onderzoekservaring. Als er in de wetenschap over een casestudie wordt gesproken, wordt een strategie bedoeld waarbij slechts één voorbeeld, of hooguit enkele voorbeelden, van een sociaal verschijnsel wordt bestudeerd (Swanborn, 2003: p. 13 - 46). In dit onderzoek worden twee cases bestudeerd (meervoudige of vergelijkende casestudie), namelijk Nationaal Park Schiermonnikoog en Nationaal Park De Alde Feanen. Het voordeel van meerdere cases is dat er mogelijkheden bestaan om de uitkomsten van een onderzoek te generaliseren (Meijering, 2004). Maar omdat de resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op een klein aantal cases en omdat weining bekend is over de mate van place attachment onder beroepspersonen & vrijwilligers van Nationale Parken dienen de resultaten te worden beschouwd als nader te toetsen veronderstellingen en indicaties voor de mate van place attachment onder beroepspersonen & vrijwilligers van alle Nederlandse Nationale Parke.

Onderzoeksmethoden

De keuze voor een onderzoeksmethode is afhankelijk van de informatie die de onderzoeker wenst te verkrijgen. Om data te verzamelen voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen van dit onderzoek, is gebruik gemaakt van verschillende methoden.

Namelijk:

- Media;
- Literatuurstudie;
- Interviewen.

Daarvan maken *Media* en *Literatuurstudie* deel uit van het bureauonderzoek, terwijl *Interviewen* deel uit maakt van het praktijkonderzoek. De methoden worden hieronder behandeld.

Media

Om een globale indruk te verkrijgen van het onderwerp van dit onderzoek, is er gebruik gemaakt van zowel gedrukte (kranten, tijdschriften, brochures) als elektronische (internet, e-mail) media.

Literatuurstudie

Voorafgaand aan het praktijkonderzoek is de literatuur rond de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationale Parken bestudeerd. Er is daarbij gebruik gemaakt van wetenschappelijk artikelen in vaktijdschriften en handboeken op

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

37

bepaalde specifieke terreinen. De literatuurstudie verschafte schriftelijk materiaal en inzicht in het verschijnsel Nationaal Park. Nationale Parken vormen het eerste deel van de literatuurstudie (Hoofdstuk 2: Nationale Parken). Het tweede deel van de literatuurstudie wordt gevormd door de beschrijving van de te meten onderzoeksvariabele place attachment (Hoofdstuk 3: Place attachment).

Interviewen

Op grond van de literatuurstudie zijn diepte-interviews ontwikkeld die in het praktijkonderzoek aan de respondenten zijn voorgelegd. Omdat de vragen die worden gesteld tijdens het interview tot de kern van het onderzoek behoren, is het van groot belang om de vragen nauwkeurig op te stellen. Segers (1999) gebruikt daarvoor de drie criteria van het TAP-paradigma:

1. *Topic* (goede definitie): de respondent moet de vraag kunnen begrijpen.
2. *Applicability* (toepasbaarheid): de respondent moet in staat zijn om antwoord te kunnen geven op een vraag.
3. *Perspective* (interpretatiekader): er moet bij elke vraag worden nagegaan of er door de verwoording geen onbedoeld referentiekader wordt gegeven aan de respondent.

Segers (1999) stelt voor, wat betreft de volgorde van de vragen, om maar direct met de vragen te beginnen die van belang zijn en de achtergrondvragen zoals leeftijd en sekse eerst achterwege te laten.

Dit onderzoek volgt diezelfde lijn, maar er is wel voor gekozen om de beginvragen niet te moeilijk te formuleren. Interviewer en geïnterviewde krijgen op deze wijze de mogelijkheid te 'groeien' in het interview. Zodoende wordt het interview gestart met het stellen van enkele algemene vragen met betrekking tot Nationale Parken, gevolgd door vragen over place attachment, om vervolgens te eindigen met de achtergrondvragen.

Voor de meting van place attachment is gebruik gemaakt van de methode die door Williams en Vaske (2003) is beschreven. Zij classificeerden eenenzestig items waarmee place attachment gemeten kan worden. Voor de beide dimensies van place attachment (paragraaf 3.3) zijn stellingen geselecteerd die in de interviewvragen (zie bijlagen) zijn verwerkt. Bijvoorbeeld: *"Area X is very special to me"*. Niet iedere stelling sluit echter aan bij de onderzoekssituatie en is derhalve aangepast. *"Area X..."* is in dit onderzoek: *"Waar gaat uw meeste gevoel naar uit; natuur in het algemeen, Nationale Parken in het algemeen, Nationaal Park ... of een specifiek deel van Nationaal Park ...?"*.

Om resultaten van dit onderzoek onderling vergelijkbaar te maken, zijn aan zowel de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog als aan de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen dezelfde vragen voorgelegd. Dit wil niet zeggen dat ook daadwerkelijk ieder interview een zelfde verloop heeft, omdat geïnterviewden soms uit zich zelf vragen beantwoorden die nog niet zijn gesteld. De ene persoon vertelt meer dan een andere persoon. Het interview heeft daardoor een semi-gestructureerd karakter (Hutter, 2004).

Analyse van de data

De literatuurstudie heeft inzicht verschaft in het verschijnsel Nationale Parken en de te meten onderzoeksvariabele place attachment. Deze inzichten hebben als leidraad gediend voor het praktijkonderzoek. Voor het praktijkonderzoek zijn diepte-interviews gehouden die de verhalen van de respondenten hebben opgeleverd. Deze verhalen zijn vervolgens geanalyseerd en verwerkt tot een biografische introductie. Vervolgens is de onderzoeksvariabele place attachment met betrekking tot de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen inzichtelijk gemaakt. De bevindingen uit de literatuur zijn vergeleken met de resultaten uit de praktijk om zo de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.

Betrouwbaarheid & validiteit

Er is sprake van een valide onderzoeksopzet als daarin is vastgesteld wat de onderzoeker oorspronkelijk wilde weten. Er wordt daarbij een onderscheid gemaakt in interne en externe validiteit (Hart, 1998). Er is sprake van interne validiteit als het doel van het onderzoek in belangrijke mate wordt gerealiseerd. In het geval van dit onderzoek is de interne validiteit zoveel mogelijk gewaarborgd door een systematische werkwijze. Hierbij is een tussenvorm van gestructureerd en ongestructureerde interviews toegepast. Er zijn vooraf interviewvragen opgesteld en in aansluiting daarop zijn tijdens het interview naar eigen inzicht aanvullende vragen geformuleerd en aan de respondent voorgelegd.

Om de interviewsetting niet te beïnvloeden zijn de interviews afgenomen in een neutrale omgeving of in een omgeving waar vrijuit gesproken kon worden. Alle interviews zijn vastgelegd met behulp van een memorecorder om zoveel mogelijk recht te doen aan de verhalen van de respondenten. De gesprekken zijn uitgewerkt en geanalyseerd. De voorlopige onderzoeksresultaten zijn ter toetsing aangeboden aan de respondenten. Op deze wijze is getracht de interne validiteit te waarborgen.

Onder externe validiteit wordt de generaliseerbaarheid van een onderzoek verstaan. Het gaat dan om de vergelijkbaarheid op hoofdlijnen van de onderzoekssituaties met mogelijke of beoogde situaties die niet zijn onderzocht. De bevindingen zijn generaliseerbaar naar vergelijkbare situaties. Onder vergelijkbare situaties wordt in dit verband de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers van alle Nederlandse Nationale Parken verstaan.

4.4. Onderzoeksgebieden

Met de onderzoeksgebieden worden de twee cases uit paragraaf 4.3 bedoeld, namelijk:

- Nationaal Park Schiermonnikoog;
- Nationaal Park De Alde Feanen.

De keuze voor die twee cases als object van onderzoek komt voort uit de 'convenience sampling method' (Meijering, 2004: collegesheet casestudies 52). De keuze voor deze cases is namelijk op basis van zowel inhoudelijke als praktische argumenten.

Inhoudelijk:

- Er moet sprake zijn van een Nederlands Nationaal Park;
- Er is sprake van verschillen tussen de twee case gebieden.

Praktisch:

- Gegevensbronnen moeten relatief eenvoudig beschikbaar en bereikbaar zijn;
- Tijdsperiode onderzoek;
- De cases moeten interessant zijn voor de onderzoeker.

Er wordt gesproken over verschillen tussen de twee casegebieden. Hiermee worden de verschillen in tijd van oprichting bedoeld, de verschillen in fysische gesteldheid en de verschillen qua ligging ten opzichte van bevolking. Er is gekozen voor twee verschillende casegebieden om meerdere uitspraken over de uitkomsten van het onderzoek mogelijk te maken. Hieronder worden de casegebieden beknopt besproken.

Nationaal Park Schiermonnikoog

Nationaal Park Schiermonnikoog, het eerste casegebied, is één van de vijf Nederlandse Waddeneilanden en het eerste Nederlandse Nationale Park. Begin 1984 werd het gehele natuurgebied van Schiermonnikoog met uitzondering van de Banckspolder, aangewezen tot Nationaal Park in oprichting en in juli 1989 volgde de definitieve aanwijzing. Het Nationale Park beslaat in totaal 5400 hectare land en water.

Uitgangspunt voor het beheer op Schiermonnikoog is ruimte geven aan de natuur. Voor het overgrote deel van het Nationaal Park bestaat het beheer dan ook uit 'niets doen' - gewoon de natuurlijke processen hun gang laten gaan. Voorwaarde daarbij is uiteraard dat het bestaan en de veiligheid van de inwoners van het eiland verzekerd moeten zijn, bijvoorbeeld door middel van kustverdediging.

Maar ook met het oog op natuurwaarden zijn soms beheersingrepen gewenst. Op kleine schaal grijpt de beheerder in door bijvoorbeeld te plaggen of te maaien. Hoe het Nationale Park beheer wordt staat beschreven in het Beheer- en Inrichtingsplan (BIP). Het Overlegorgaan van het Nationale Park stelt dit plan elke tien jaar op. Het beheer van Nationaal Park Schiermonnikoog is in handen van Natuurmonumenten.

(www.nationaalpark.nl/schiermonnikoog)

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS? 40

Foto 4.1: Beheer Nationaal Park Schiermonnikoog

Foto 4.2: Beheer Nationaal Park De Alde Feanen

Nationaal Park De Alde Feanen

Nationaal Park De Alde Feanen, de tweede case, is gelegen in het hart van Provincie Fryslân, in de driehoek Heerenveen, Drachten en Leeuwarden. En is het twintigste en laatst geopende Nederlandse Nationale Park.

Het grote laagveenmoeras beslaat ongeveer 2500 hectare en omvat een zeer afwisselend landschap, welke bestaat uit meren, veenplassen, petgaten, rietlanden, ruigten, struwelen en moerasbossen. Ook zijn er trilvenen, veenmosrietlanden, blauwgraslanden en in het voorjaar geel gekleurde dotterbloem-hooilanden.

In de laagveengebieden in Nederland en dus ook in De Alde Feanen, is natuurlijk beheer buiten beeld. Het gebied is daarvoor te klein en de menselijke invloeden, waaronder waterbeheer en medegebruik, te groot. Het gebied heeft echter wel de potentie, volgens het Handboek Natuurdoeltypen, zich te ontwikkelen tot een begeleid natuurlijk laagveenlandschap. In de Nota Natuurbeheer is voorgesteld De Alde Feanen als een dergelijk begeleid natuurlijke eenheid te beschouwen, met uitzondering van boezemlanden, boezemwateren en meren.

Het huidige beheer van Nationaal Park De Alde Feanen wordt grotendeels uitgevoerd door de provinciale vereniging voor natuurbeheer It Fryske Gea.

4. 5. Onderzoeksgroep

In de onderzoeksgroep van dit onderzoek zijn twee deelnemersgroepen te herkennen, namelijk:

- beroepspersonen;
- vrijwilligers.

Met *beroepspersonen* worden de personen bedoeld die betaald krijgen voor hun werkzaamheden voor of in het Nationale Park. De categorie *vrijwilligers* omvat die personen die onverplicht en zonder betaling of vergoeding werkzaamheden uitvoeren voor of in het Nationale Park.

Voor elke casus zijn vier beroepspersonen en vier vrijwilligers geselecteerd, wat resulteert in acht personen in totaal per casus. Om een antwoord te geven op de vraag of er verschillen bestaan in place attachment in het heden en het verleden, is de onderzoeksgroep opgedeeld in 'oudere' en 'jongere' beroepspersonen & vrijwilligers. Dat komt neer op twee oudere beroepspersonen, twee jongere beroepspersonen, twee oudere vrijwilligers en twee jongere vrijwilligers per casus.

Contact met de onderzoeksgroep is met behulp van coördinatoren en medewerkers van Voorlichting & Educatie van beide Nationale Parken tot stand gebracht. Deze personen hebben ervoor gezorgd dat de 'juiste' personen werden benaderd en hebben desnoods bemiddeld bij het contact tussen de onderzoeker en de onderzoeksgroep.

4.6. Tot slot

Dit hoofdstuk beschreef de methodische opzet van dit onderzoek. Er is daarbij onderscheid gemaakt in het conceptuele ontwerp en het onderzoektechnisch ontwerp. Het conceptuele ontwerp beschreef de onderzoeksoptiek van het onderzoek, die met name kwalitatief en diagnoserend van aard is. Het onderzoektechnisch ontwerp beschreef onder andere de onderzoeksstrategie (cases) en de onderzoeksmethoden. Er is zowel gebruik gemaakt van bureau-onderzoek (media en literatuurstudie) als van praktijkonderzoek (interviewen).

Het onderzoek is gehouden onder één onderzoeksgroep (beroeps-personen & vrijwilligers) en twee cases, namelijk Nationaal Park Schiermonnikoog en Nationaal Park De Alde Feanen. Deze twee cases zijn gekozen op basis van zowel inhoudelijke als praktische gronden, waarvan; "er moet sprake zijn van een Nederlands Nationaal Park" respectievelijk "tijdsperiode" onderdeel uit maken.

De verzamelde gegevens zijn geanalyseerd, verwerkt en inzichtelijk gemaakt. De bevindingen zijn vervolgens vergeleken met de resultaten uit de praktijk om zo de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1. Inleiding

Om een beeld te vormen van de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan de place attachment van de beroeps- personen & vrijwilligers van Nationale Parken, zullen in dit hoofdstuk zestien verhalen besproken worden. Deze verhalen zijn door diepte-interviews tot stand gekomen, gehouden met zestien beroeps- personen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen (zie hoofdstuk 4).

De verhalen volgen de lijn van de interviewvragen, maar beantwoorden echter nog niet de onderzoeks- en subvragen van het onderzoek. De analyse van de uitkomsten vindt plaats in het volgende hoofdstuk. Hierbij moet wel vermeld worden dat het niet nodig is om alle verhalen in dit hoofdstuk te lezen om het volgende hoofdstuk te kunnen begrijpen.

5.2. Interviews Nationaal Park Schiermonnikoog

In deze paragraaf kunt u een samenvattende uitwerking lezen van de interviews gehouden onder de beroeps- personen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog. Ten eerste leest u de vier verhalen van de beroeps- personen gevolgd door de vier verhalen van de vrijwilligers.

Interview één

Dit is een interview met drh. L. Wiersema (59 jaar). Dhr. Wiersema is sinds 1990 Coördinator Voorlichting & Educatie in Nationaal Park Schiermonnikoog en is werkzaam voor het IVN (Vereniging voor Natuur- en milieueducatie) consulent- schap Fryslân. Hij was ook al werkzaam in het gebied voor de toekenning van de status Nationaal Park, namelijk als coördinator van het be- zoekerscentrum (vanaf 1979).

Dhr. Wiersema denkt als eerste aan het keurmerk, wanneer de term Nationaal Park Schiermonnikoog valt. Met het keurmerk bedoeld hij de status Nationaal Park. Daarbij verteld hij, dat hij Schiermonnikoog als onderdeel ziet van een groter geheel, als onderdeel van een stelsel van Nationale Parken en van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur). Hij zegt daarover: "Als een keten van waardevolle gebieden en daar hoor je dan bij. De status Nationaal Park heeft toch een internationale betekenis en dat geeft toch een fantastisch gevoel. Een gevoel van trots. Het keurmerk biedt daarnaast ook meer mogelijkheden voor de betrokkenen en het gebied. Betrokkenen hebben meer inspraak in het beheer en beleid van het gebied en er zijn meer financiële middelen beschikbaar".

Dhr. Wiersema is destijds voor zijn baan op Schiermonnikoog gaan wonen, maar kende het eiland met zijn natuur al vanaf zijn jeugd. Omdat zijn baan een deeltijd- functie betrof wijdde hij zijn overige uren aan het bezoekerscentrum, waar zijn interesse voor de natuur weer oplaaide. Wel geeft hij aan dat hij er tevens is komen wonen omdat de plek hem aansprak als plek om te leven en dat hij heel 'wijs' is met het gebied. Het gebied waar dhr. Wiersema heel 'wijs'

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

44

mee is en waar, naar zijn woorden, zijn waardering heel groot voor is, beperkt zich niet alleen tot Nationaal Park Schiermonnikoog maar omvat het gehele waddengebied. Zijn band met het gebied is in de loop der jaren wel gegroeid, doordat hij meer betrokken werd bij het reilen en zeilen van het park, maar is niet veranderd door de toekenning van de status Nationaal Park. "Die binding had ik al, ik was altijd al wijs met en trots op... het is alleen een extra stempel". Hij kan zich ook voorstellen dat hij deze band met een ander gebied zou hebben gehad als hij in dat gebied had gewoont/gewerkt of dat andere mensen dat hebben. "Een band bouw je op en is (soms) een kwestie van tijd". Toch is zijn band ook weer niet zo sterk dat dhr. Wiersema zegt altijd in/op (Nationaal Park) Schiermonnikoog te blijven. Hij kan zich ook voorstellen dat hij ergens anders woont en/of werkt. En dat hoeft ook niet perse in de natuur te zijn. Dat hij nu nog initiatief neemt om opzoek te gaan naar een andere woon- of werkplek heeft dus niet alleen te maken met het Nationale Park, maar ook met sociale relaties en banden met de mensen op het eiland. Wel ziet dhr. Wiersema zich zelf na zijn pensioen excursies of lezingen geven in en/of over de natuur.

Ook recreatief komt dhr. Wiersema in het Nationale Park en ook tijdens zijn vakanties zoekt hij de natuur op. Hij wandelt dan graag langs het strand of in het bos, maar ook varend geniet hij uren van de natuur. Hij zegt hierover: "het geeft je een gevoel van vrijheid. Maar in ons geval gaat het ook moeilijk anders, al zijn er ook veel eilanders die niet buiten het dorp en in het Nationale Park komen".

Dhr. Wiersema ervaart dat verschillen in verbondenheid/betrokkenheid meer te maken hebben met persoonlijke interesses, opvoeding en levensbeschouwing dan met arbeidersklasse en leeftijd wanneer het gaat om beroeps- personen & vrijwilligers afkomstig

van het eiland. Bij de vrijwilligers die afkomstig zijn van 'buiten' het eiland is er wel sprake van een band met de natuur, maar is er meer sprake van een gezamenlijk interessegebied. Zij hebben ook meer een band met de sfeer en de groep van vrijwilligers. Kortom de 'eilanders' zijn meer verbonden met het gebied.

Interview twee

Interview twee is met dhr. C. Soepboer (51 jaar). Dhr. Soepboer is momenteel werkzaam voor Natuurmonumenten in Nationaal Park Schiermonnikoog als beheerteam medewerker/boswachter. Hij was ook al werkzaam in het gebied voor de toekenning van de status Nationaal Park.

Dhr. Soepboer denkt vooral beroepsmatig aan Nationaal Park Schiermonnikoog, omdat hij als eerste het Overlegorgaan noemt en ingaat op zijn werkzaamheden voor Natuurmonumenten. In het Overlegorgaan komen alle aspecten aan de orde die met inrichting en beheer te maken hebben. Het Overlegorgaan bestaat voornamelijk uit vertegenwoordigers van overheden, beheerders en bewoners. Verder noemt hij dat er na de toekenning van de status Nationaal Park er voor hem weinig veranderd is, maar dat hij het fijn vindt dat de burgers nu meer inspraak hebben in het beheer en beleid van het gebied.

Naarmate de vragen verstreken werd er duidelijk dat dhr. Soepboer met name op Schiermonnikoog verblijft omdat er een combinatie bestaat op het eiland tussen het eiland met zijn natuur, de cultuur en de gemeenschap. "Die combinatie is waarom je hier bent..", zoals hij zei. "Als je in een ander park komt heb je niet het hele leven er

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

45

om heen, het eiland leven is heel anders dan het leven op de wal. En dat heeft er voor mij heel sterk mee te maken". De soort natuur die dhr. Soepboer het meest aanspreekt (ongerepte natuur) kan men namelijk ook terugvinden in andere natuurgebieden of Nationale Parken. Hij zou ook best zijn werk in een ander natuurgebied kunnen doen; "het werk blijft hetzelfde en in het begin stadium zal mijn band met het gebied minder zijn, maar hoe meer ik me ga verdiepen in het gebied hoe meer je je verbonden gaat voelen. Maar dan heb je alleen de natuur".

Dhr. Soepboer geeft aan ook recreatief af en toe in het Nationale Park te 'bivakkeren'. Een paar keer per jaar wordt er een dagtocht naar het meest ongerepte deel van het park georganiseerd. En zijn vakanties brengt dhr. Soepboer door op de wateren van Nationaal Park De Alde Feanen.

Als laatste toevoeging heeft dhr. Soepboer, dat naar zijn mening iedereen die zich gaat inspannen voor een gebied een bepaalde mate van verbondenheid of betrokkenheid heeft met dat gebied. Anders zou men die inspanningen niet leveren. De mate hangt echter af van de persoonlijkheid van de personen. Tevens denkt hij dat hoe meer er over een gebied wordt gesproken hoe meer mensen betrokken raken bij dat gebied.

Interview drie

Dit is een interview met dhr. E. Janssen. Dhr. Janssen is 31 jaar en al ruim zeven jaar werkzaam (voor Natuurmonumenten) in Nationaal Park Schiermonnikoog. Sinds juni 2006 vervult hij de functie van beheerteam medewerker.

Dhr. Janssen begint als eerste geïnterviewde persoon over de mooie natuur van Nationaal Park Schiermonnikoog. Hij noemt daarbij het open landschap, maar het is met name de samenstelling van de natuur die hem aantrekt. Hij vertelt ook dat diezelfde samenstelling niet voorkomt in een ander Nederlands Nationaal Park, maar wel in andere natuurgebieden. Een natuurgebied dat heel veel lijkt op het Nationale Park van Schiermonnikoog is te vinden op het wadden-eiland Terschelling. Dhr. Janssen vindt ook, doordat er in Nederland meerdere gebieden aanwijsbaar zijn die (bijna) net zo mooi zijn, dat Nationale Parken in Nederland wat minder betekenis hebben dan in het Nationale Parken in het buitenland.

Dhr. Janssen kwam tijdens een uitje met de vogelclub in aanraking met Nationaal Park Schiermonnikoog en is sindsdien eigenlijk nooit meer weggeweest. De daaropvolgende jaren was hij volop actief als vrijwilliger in de zomermaanden, maar na zijn studie geschiedenis te hebben afgerond, is dhr. Janssen niet meer weggeweest. In het begin dacht hij 'gillend' gek te worden en snel terug te keren naar de wal, maar dat roept hij nu niet meer zo hard. "Dat roep ik niet meer zo hard. Ik sluit niet uit dat ik hier nog heel lang zit, maar ik sluit ook niet uit dat ik binnen een paar maanden weg ben.. wel met pijn in hart". Want in eerste instantie kwam dhr. Janssen voor de natuur naar Nationaal Park Schiermonnikoog, maar tegenwoordig speelt de gemeenschap toch ook een hele grote rol in zijn leven. "Ik zou om het leven (in de gemeenschap) niet meer graag weg gaan". Dhr. Janssen geeft vervolgens ook aan dat als je op Schiermonnikoog woont, het toch een kwestie is van wonen, werken en recreëren op dezelfde plek. Doordat alle activiteiten juist op diezelfde plek plaatsvinden, wordt de band met die plek sterker. Dat kun je ook terug zien het gedrag van de mensen,

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

46

bijvoorbeeld: mensen ruimen rommel op in het gebied, ook als ze privé door het gebied fietsen.

Maar een te grote betrokkenheid is ook niet goed, zegt dhr. Janssen. Mensen kunnen bepaalde gebeurtenissen niet meer relativiseren en kijken niet meer objectief. "Ze zijn op Schiermonnikoog ook heel goed in het van een mug een olifant maken".

Tot slot merkt dhr. Janssen op dat de band van de 'eilanders' niet alleen de natuur van het park betreft, maar ook, en misschien nog wel in een grotere mate, de cultuur en de samenleving van Schiermonnikoog. De vrijwilligers van buiten het eiland komen puur voor de natuur, de excursies en een leuke tijd.

Interview vier

Dit is een interview met de zesentwintigjarige R. Overdijk. Hij is nu 5 jaar werkzaam in Nationaal Park Schiermonnikoog als veldmedewerker voor een aannemersbedrijf. Dit aannemersbedrijf verricht veel veldwerk voor Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat.

Hij vindt dat het weinig uitmaakt of het natuurgebied op Schiermonnikoog wel of geen Nationaal Park is. Hij moet gewoon zijn werk uitvoeren. Wel vindt hij dat zijn werk moeilijker is geworden, omdat er aan meer regels gedacht moeten worden en vaak andere werkwijzen worden voorgeschreven als voorheen.

Dhr. Overdijk voelt zich erg plezierig op Schiermonnikoog, maar zoals hij zelf aangeeft komt dat waarschijnlijk door zijn achtergrond. Hij is opgegroeid op het waddeneiland Vlieland wat veel overeenkomsten heeft met Schiermonnikoog. Zowel qua natuur als qua leefgemeenschap. Ook dhr. Overdijk voert dus het 'eilander' gevoel,

in combinatie met de natuur, aan als één van de belangrijkste redenen om te verblijven in/op (Nationaal Park) Schiermonnikoog. Dhr. Overdijk komt wel eens in een ander Nationaal Park, bijvoorbeeld tijdens zijn vakanties, maar alleen als hij in de buurt is. Het maakt hem ook niet uit wat voor soort natuur er te vinden is in het park, want hij houdt van natuur in het algemeen. Aan het einde gaf dhr. Overdijk nog aan dat hij nog niet persé weg wil van het eiland, waar hij in zijn vrije tijd wat kan strandjatten, maar dat hij ook wel regelmatig met vrienden op de vaste wal te vinden is. Even een dag naar de stad om te winkelen of te stappen. Veel jongeren vertrekken volgens hem ook definitief naar de vaste wal en bemoeien zich steeds minder met de natuur.

Interview vijf

Dhr. Penning is (met zijn 72 jaren) sinds 1990 actief vrijwilliger in Nationaal Park Schiermonnikoog. Hij houdt zich zowel bezig met een uitvoerende als met een controlerende functie.

Dhr. Penning ziet het 'label' Nationaal Park als verkoopargument en vindt het begrip park niet bij 'ongerepte' natuur passen. Hij vindt het daarom jammer dat de natuur van Schiermonnikoog de status Nationaal Park heeft gekregen en vermoed dat door die status de toeristenstroom naar het eiland groter is geworden. Hij is bang dat mensen niet meer specifiek komen voor de natuur, maar omdat de natuur het 'label' Nationaal Park draagt. Wel moet hij toegeven dat er één voordeel is aan het Nationale Park, namelijk de mogelijkheid van betrokkenen om mee te praten over het beheer en beleid van het gebied. "Sinds de komst van het overlegorgaan, waar je ook

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

47

je zegje mag doen, ben ik meer betrokken... omdat ik kans zie het beleid te beïnvloeden...". De betrokkenheid van mensen, en met name vrijwilligers, zou nog wel meer vergroot kunnen worden volgens dhr. Penning, mits de vrijwilligers meer zouden worden begeleid in hun mogelijke activiteiten.

Dhr. Penning kwam toentertijd naar Schiermonnikoog omdat er een baan vrij kwam op de plaatselijke Mavo. Hij was toen één keer eerder op Schiermonnikoog geweest. Hij zegt hierover: "ik kwam in eerste instantie voor een baan naar Schiermonnikoog, maar als die baan ergens anders was geweest dan had ik niet gesolliciteerd. Op geen andere plek vind je dezelfde combinatie van natuur, rust en samenleving. De status van het gebied voegt volgens dhr. Penning niks toe.

Interview zes

Het zesde interview is met dhr. A. Noorman (52 jaar). Hij is sinds 1982 voorzitter van de natuur en vogelwacht en daarnaast zit hij nu zo'n twaalf jaren in het Overlegorgaan.

Dhr. Noorman vindt Nationaal Park Schiermonnikoog een plek waar je geweest moet zijn. Dit omdat het een heel divers gebied is dat veel vrijheden kent. Weinig gebieden zijn afgesloten en voor elke natuurrecreant is een plaats. Verder is er sprake van een goede combinatie met de rest van het eiland en het dorp. Je vindt er rust en ruimte en een leuk dorp met goede uitgaansgelegenheden, vertelt dhr. Noorman. Uit ervaring kan hij wel zeggen dat deze elementen niet alleen in Nationaal Park Schiermonnikoog terug te vinden zijn, maar ook in andere Nederlandse Nationale Parken. Toch heeft

Schiermonnikoog momenteel nog te veel pluspunten voor dhr. Noorman om weg te gaan. "Als ik morgen weg moet dan ga ik weg, maar zou wel bepaalde elementen missen. Ik denk dan aan de atmosfeer die hier hangt, overzichtelijk maar absoluut niet saai, en de activiteiten die ik hier kan doen. Ben namelijk bemanningslid van de reddingsboot, mag graag vogels kijken en heb contacten met de toeristen. Als ik trouwens zou moeten verhuizen is dat niet naar de Randstad, het moet wel in of dichtbij een natuurgebied zijn".

Dhr. Noorman geeft ook aan dan een band te kunnen te gaan voelen met dat gebied. Hij verdiept zich namelijk in de plekken waar hij hij woont. "Je gaat lijken op de plekken waar je de meeste tijd doorbrengt, die plek vormt je tot wie je bent". Wanneer dhr. Noorman een band met een gebied heeft uit zich dat in een 'agressieve' en vasthoudende houding ten opzicht van wat hij voor ogen heeft. 'Werk' en 'privé' blijven dan ook niet gescheiden. "Ik spreek ook mensen aan op hun gedrag als ik niet mijn 'groene' jasje aan heb".

Ook tijdens zijn vakanties brengt dhr. Noorman regelmatig tijd door in Nationale Parken of natuurgebieden. "Ik breng niet specifiek een bezoek aan het gebied omdat het een Nationaal Park is, maar als ik er één tegenkom, mag ook een aanwijzing tot natuurgebied zijn, blijf ik wel een paar dagen hangen. Je bent er dan zeker van dat het een mooi gebied is".

Als laatste toevoeging heeft dhr. Noorman het idee dat de verbondenheid van mensen met een gebied groter is als men ook daadwerkelijk in dat gebied woont.

Interview zeven

Dit is een interview met de vierentwintigjarige Maarten van Hardenbroek. Dhr. Hardenbroek is al sinds 1999 (acht jaar) vrijwilliger bij het Vrijwilligerscollectief Schiermonnikoog.

Er kan wel worden gezegd dat natuur en (Nationaal Park) Schiermonnikoog meer dan enig ander gebied in Nederland een bijzondere plaats innemen in zijn leven, vanwege de persoonlijke band die er hij er van jongs af aan heeft opgedaan. De liefde voor de natuur uit zich vanzelfsprekend in zijn 'lidmaatschap' van het Vrijwilligerscollectief Schiermonnikoog, maar daarnaast is dhr. Hardenbroek ook nog actief voor de internationale organisatie Earth Education. Deze organisatie maakt educatieve programma's voor met name basisschool groepen. Tevens studeerde hij Milieu-Natuurwetenschappen in Utrecht en Londen en doet hij nu een promotieonderzoek over klimaatsveranderingen aan de Universiteit Utrecht.

Natuur, beschermde soorten en belangrijke gebieden zijn dan ook de eerste woorden die dhr. Hardenbroek opnoemt wanneer de term Nationaal Park Schiermonnikoog ter sprake komt. Hij ziet een Nationaal Park als een stuk land met een bijzondere en intrinsieke waarde vanwege de natuur die er te vinden is. Zonder de beschermde status van Nationaal Park zou die natuur misschien wel helemaal verdwijnen. Hij vindt dat heel erg jammer om zowel hun zeldzaamheid, intrinsieke waarde en schoonheid als om het feit dat het interessante studie-objecten zijn. Daarnaast ziet hij Nationale Parken als belangrijke gebieden waar mensen in alle rust kunnen genieten van de schoonheid van de natuur en er eventueel nog wat over kunnen leren als ze dat zouden willen. Bovenstaande geldt dus,

volgens dhr. Hardenbroek, niet alleen voor Nationaal Park Schiermonnikoog, maar ook voor andere Nationale Parken en natuurgebieden.

Zijn band met Nationaal Park Schiermonnikoog is met name ontstaan tijdens de vakanties die hij met zijn ouders op Schiermonnikoog doorbracht. Zowel in de zomerperiode als in andere jaargetijden. "We zaten dan in een leuk huisje in de duinen vlakbij de vuurtoren, heel romantisch eigenlijk, met het flietsende licht dat steeds door het raam naar binnen scheen en 's ochtends fazanten in de tuin die heel dichtbij kwamen als je ze wat broodkruimels voerde". Ondertussen gaat dhr. Hardenbroek zonder zijn ouders, maar nog altijd naar Schiermonnikoog. Een paar maal per jaar om te vergaderen voor het nieuwe seizoen bij het Vrijwilligerscollectief, maar ook omdat hij het zo'n heerlijke plek vindt. "Dan kom ik gewoon om even bij te tanken, lekker wandelen, flora & fauna bekijken en niks doen. Gewoon genieten". De mooiste plekken van het park vindt hij het wad en de kwelder.

Dhr. Hardenbroek geeft wel aan met evenveel plezier vrijwilligerswerk te doen en excursies te geven op andere plekken. Maar het is zijn relatie met het park (vertrouwdheid en nostalgie) gecombineerd met de groep vrijwilligers van het park, die Nationaal Park Schiermonnikoog juist zo speciaal maken. "Ik denk niet dat die combinatie ergens anders te vinden is".

Zo'n band met een Nationaal Park of met de natuur in het algemeen vindt hij wel belangrijk voor zijn werkzaamheden. "De boodschap kun je een stuk krachtigere overbrengen als mensen ook voelen dat je echt hart voor de zaak hebt. En deze band heeft vanzelfsprekend invloed op je gedrag. Hoe groter je verbondenheid met en je eigen betrokkenheid bij, hoe meer jij je gaat inzetten voor

of hoe meer je betrokken wordt bij het geheel". Dit uit zich volgens dhr. Hardenbroek in enthousiast vertellen aan excursiedeelnemers, stem- en taalverandering tijdens het vertellen en het aanspreken van mensen als ze rotzooi de natuur in gooien. Volgens hem is het ook niet zo dat de verbondenheid en/of betrokkenheid veranderen door veranderingen of gebeurtenissen in het gebied, maar dat verbondenheid en/of betrokkenheid meer of minder worden naar mate de tijd verstrijkt. Hij ervaart daardoor ook niet echt verschillen tussen beroepspersonen & vrijwilligers, tussen 'jong' en 'oud' of tussen man en vrouw. "Iedereen is gelijk wat enthousiasme en passie betreft. Verschillen zitten eigenlijk alleen in persoonlijkheden".

In het kort geeft dhr. Hardenbroek aan dat er bij hem meer sprake is van een combinatie van natuur in het algemeen en Schiermonnikoog in het bijzonder. "Het gaat mij er daarbij niet zozeer om dat Schiermonnikoog een Nationaal Park is, maar meer dat het een eiland is waar rust en natuur zo heerlijk zijn. Het gevoel alles achter te laten en te genieten van vertrouwde plekken die er elk seizoen weer anders bijliggen, andere planten die groeien en dieren die er te zien zijn".

De activiteiten die dhr. Hardenbroek doet in Nationaal Park Schiermonnikoog zou hij net zo leuk vinden om te doen in een ander gebied, mits de plaats vergelijkbaar is. "Ieder gebied heeft zijn specifieke schoonheden, maar het zijn vooral de historische band en de leuke vrijwilligersgroep die Schiermonnikoog voor mij speciaal maken". Hij gaat ook regelmatig ergens anders een dag wandelen of fietsen.

Interview acht

Dit is een interview met vrijwilligster S. (24); Nationaal Park Schiermonnikoog. Zij behoort tot de vrijwilligersgroep sinds de zomer van 2005.

S. denkt bij Nationaal Park Schiermonnikoog ten eerste aan de natuur, de ruimte en de wilde dieren. De invulling van de ruimte van Nationaal Park Schiermonnikoog is namelijk speciaal. Zij zegt daarover: "de ruimte verschilt denk ik per Nationaal Park, een bos geeft een minder ruimtelijk gevoel, maar geeft weer meer rust dan een winderige vlakte". Ten tweede noemt hij/zij de mogelijkheden om te wandelen en te fietsen op het eiland en in het park. Zij vindt het er erg mooi en komt er tot rust.

Over haar 'werk' in Nationaal Park Schiermonnikoog is zij wel te spreken. Zij zegt daarover: "je bouwt toch een band op met de omgeving en haar bewoners. Als dat niet zo zou zijn, zou ik het ook niet leuk vinden om er te zijn, om over de specifieke schiermonnikoogse natuur te leren en er andere mensen over te vertellen". Wel geeft S. aan dat zij nog meer directer betrokken zou kunnen worden bij het beleid in het Nationale Park op het gebied van beheer van de natuur. Zij begrijpt nu nog niet altijd wat, waarom, wanneer door wie wordt gedaan (bijvoorbeeld maaien). Wanneer zij nog meer betrokken zou worden bij het Nationale Park, zou zij anderen nog beter uit kunnen leggen wat het Nationale Park precies betekent voor het instant houden van de natuur.

Ook buiten haar 'werk' om brengt zij regelmatig tijd door in het park. Het werkt ontspannend en zij geeft aan zich gezonder te voelen als zij in het park verblijft. "Ik heb het idee dat de lucht veel

gezonder is dan thuis”, zegt zij. Toch geeft S. wel aan dat haar meeste gevoel uitgaat naar natuur in het algemeen, zoals naar haar mening bij de meeste vrijwilligers. “Ik bezoek ook wel andere Nationale Parken of natuurgebieden, maar ik ga er niet doelbewust heen omdat ik weet dat het een Nationaal Park is. Elk natuurgebied heeft iets speciaals en ik vind een wandeling of fietstocht daar net zo leuk. Omdat ik wil dat de natuur in Nederland behouden en onderhouden wordt, ben ik ook nog lid van de vereniging Natuurmonumenten”. Die liefde voor de natuur is al ontstaan in haar jeugd tijdens de vele kampeervakanties en de hikes die werden gelopen met de scouting. Het is meer het totale plaatje van de ruimte, de rust en het onstuimige van de natuur wat haar zo aantrekt; het vernuftige van hoe planten leven en overleven en het ontbreken van alle rechte lijnen zoals dat in steden is. Ook nu gaat zij nog graag kamperen en op vakantie naar plekken waar veel natuur is.

5.3. Interviews Nationaal Park De Alde Feanen

In deze paragraaf kunt u een samenvattende uitwerking lezen van de interviews gehouden onder de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen. Ten eerste leest u de vier verhalen van de beroepspersonen, gevolgd door de vier verhalen van de vrijwilligers.

Interview één

Dit is een interview met drh. J. de Bruin (44 jaar). Dhr. De Bruin is sinds de oprichtingsfase Coördinator Voorlichting & Educatie in Nationaal Park De Alde Feanen en is werkzaam voor het IVN consulentenschap Fryslân.

Het eerste dat bij dhr. de Bruin opkomt als er wordt gesproken over Nationaal Park De Alde Feanen is, dat De Alde Feanen een mooi afwisselend natuurgebied is op een relatief klein oppervlak. Het is een open gebied met veel water, maar ook met weide gebieden en moerasbossen. Kortom het is een afwisselend maar zeer rijk natuur- en cultuurgebied.

De waterrijke gebieden en de open landschappen vindt hij persoonlijk het mooist en brengt hij in zijn vrije tijd dan ook regelmatig een bezoek. Als voorbeeld noemt hij de Jan Durckspolder in De Alde Feanen. Hij vindt het dan fijn om of een eindje te gaan varen, of om te fietsen/wandelen met zijn familie. Ook in zijn jonge jeugd kwam dhr. de Bruin al met zijn opa in Nationaal Park De Alde Feanen en ook in Nationaal Park Lauwersmeer. Dhr. de Bruin geeft dan ook aan meer binding te voelen met deze twee parken dan met andere Nederlandse Nationale Parken. “Maar dat is omdat hier mijn ‘roots’ liggen”. Al vindt hij Nationaal Park Schiermonnikoog ook heel bijzonder.

Zijn binding met Nationaal Park De Alde Feanen is nog steeds aan veranderingen onderhevig, maar dat heeft meer met sociale veranderingen te maken, dan met natuurlijke veranderingen in het gebied. “Door de samenwerking met verschillende partijen die betrokken zijn bij het Nationale Park, wordt je steeds meer betrokken bij het grote geheel. Je enthousiasme wordt dan ook

steeds groter waardoor je band met het gebied ook sterker wordt. En je leert de mensen uit het gebied, met hun eigen verhalen over en belevingen van het gebied beter kennen. Dat maakt het nog waardevoller en bijzonderder”.

Dat dhr. de Bruin echt een natuurmens is blijkt niet alleen uit zijn baan bij het IVN, maar ook uit de studie Biologie die hij heeft gedaan en de vele lidmaatschappen van diverse natuurorganisaties. Ook geeft hij aan na zijn pensioen vrijwilliger te willen worden van een natuurorganisatie en regelmatig andere Nationale Parken te bezoeken. Onlangs was hij nog in Nationaal Park de Hoge Veluwe. Lekker wandelen en fietsen en genieten van de natuur. “Ik kijk dan voornamelijk als bezoeker, maar onbewust heb je toch twee brillen op”. Dhr. de Bruin vermoedt dat oudere beroepspersonen & vrijwilligers meer verbonden zijn met De Alde Feanen dan de jongeren. Dat zou verklaarbaar zijn door het feit dat het grootste deel van de oudere beroepspersonen & vrijwilligers hun ‘roots’ hebben in het gebied. Tot slot zegt hij dat het belangrijkste punt van Nationale Parken is dat natuur beleefbaar blijft voor iedereen en dat er dus een balans moet worden gevonden tussen natuur en mens.

Interview twee

Het tweede interview is met dhr. J. Hellinga (40 jaar). Dhr. Hellinga is sinds februari 2000 opzichter van Nationaal Park De Alde Feanen. Dhr. Hellinga zegt over Nationaal Park De Alde Feanen het volgende: “De Alde Feanen is een uniek en bijzonder gebied dat beschermd moet worden. Het is gevarieerd en beschikt over vele (bedreigde) dieren- en plantensoorten. De Alde Feanen wordt door

het jaar heen door ongeveer 300.000 mensen bezocht waarvan een groot deel vaart. De mensen komen puur voor de rust, ruimte en variatie”.

De term Nationaal Park is voor dhr. Hellinga een zoveelste stempel die op het gebied is geplakt, een soort van besturingselement. Hij geeft aan dat hij voor de toekenning van de status Nationaal Park ook al zeer betrokken was bij De Alde Feanen, puur omdat hij een liefhebber is van natuur. “Ik heb niet voor niks eens studie in deze richting gevolgd en heb ook naar deze functie toegewerkt. Er ontstaat na een tijdje een soort van vader-kind relatie. Je wordt als het ware een soort beschermer van het gebied en je voelt het als Jouw gebied. Jij moet daarover waken. Soms kan het wel eens nadelig uitpakken als je te betrokken raakt, maar als je het niet hebt kun je net zo goed in een fabriek doosjes in gaan pakken”. Die binding met het gebied ontstaat dus, volgens dhr. Hellinga omdat je nauw betrokken bent bij het gebied en weet wat er speelt. Het is vergelijkbaar met de streek waar je opgroeit, zegt hij. “Zou ik dus actief zijn in een ander natuurgebied of Nationaal Park, dan zou ik dat daar ook hebben gehad. Het is net als met je kinderen; daar krijg je ook een band mee”.

In zijn vrije tijd en vakanties brengt dhr. Hellinga ook bezoeken aan Nationale Parken, zowel in binnen- als in buitenland. Het hangt er wel vanaf waar hij op vakantie is wat betreft het soort natuurgebied of park dat hij bezoekt, maar hij heeft niet een specifieke voorkeur. “Natuur in het algemeen trekt mij sowieso. Maar Nationale Parken zijn de krenten in de pap en als natuur- of landschapsliefhebber wil je die bekijken. Ze krijgen niet voor niets dat certificaat. Andere natuurgebieden zijn ook mooi, maar iets minder bijzonder”.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

52

Het verschil in binding met het natuurgebied zit hem volgens dhr. Hellinga niet zozeer in de status die het heeft, bijvoorbeeld beschermd natuurgebied of Nationaal Park, maar in de persoonlijk-heden van de betrokkenen. Het gebied blijft immers hetzelfde.

Interview drie

Dit is een interview met dhr. A. Huitema (42 jaar). Dhr. Huitema is in totaliteit al vijftien jaar werkzaam in Nationaal Park De Alde Feanen. De eerste jaren in dienst van It Fryske Gea, maar sinds het jaar 2000, vervult hij de functie van educatief medewerker, voor Nationaal Park De Alde Feanen.

Dhr. Huitema zegt gelijk al dat Nationaal Park De Alde Feanen een heel mooi gebied is. Al denkt hij eerder aan het natuurgebied als De Alde Feanen dan aan het gebied als Nationaal Park De Alde Feanen. Voor hem heeft die status geen meerwaarde. Wel vindt hij de status Nationaal Park een mooi uithangbord voor het gebied met betrekking tot het 'recreatief medegebruik' en een waardering voor het werk van de beheerdersorganisatie It Fryske Gea. Tevens denkt dhr. Huitema, en dat geldt voor alle Nationale Parken, dat de status Nationaal Park een garantiebewijs is voor de bescherming van bepaalde natuurgebieden, zodat deze ook in de toekomst nog zullen bestaan. Wel vindt hij de naam 'Nationaal Park' een ongelukkige naam, omdat een park vaak wordt geassocieerd met een pretpark.

Dhr. Huitema heeft al van kleins af aan een band met het gebied, te meer omdat hij er is opgegroeid. En nog steeds woont en nu dan ook werkt hij er. "Die liefde voor de natuur en De Alde Feanen was er al van kleins af aan en kregen wij ook mee van huis uit. Tegenwoordig

beschouw je De Alde Feanen als een stukje van je zelf, je eigen achtertuin."

Maar omdat natuur over het algemeen zo boeiend is voor dhr. Huitema, zou hij ook wel in een ander natuurgebied kunnen werken. Echter zegt hij daar wel bij: "maar het zou wel extra tijd kosten om net zo'n band op te bouwen met dat gebied zoals je die nu hebt met De Alde Feanen". Zijn liefde voor de natuur blijkt ook uit zijn hobby natuurfotografie en de vele lidmaatschappen bij verschillende natuurorganisatie. Ook bezoekt hij regelmatig een bezoek aan andere (in het noorden gelegen) Nederlandse Nationale Parken of aan Zweedse Nationale Parken. Al zegt hij daarbij dat een Nationaal Park niet een voorwaarde is, hij kan ook genieten van andere natuurgebieden.

Als laatste opmerking geeft dhr. Huitema aan dat wat hem betreft dus de status Nationaal Park geen verschil maakt voor de binding met het gebied. Wat wel een rol kan spelen is de afstand tot, en de mate van, contact met het gebied. De band van 'ouderen' met het gebied is over het algemeen sterker, omdat ze al langer in het gebied verblijven en er al meer hebben meegemaakt.

Interview vier

Dit is een interview met opzichter A. Wester (38 jaar) van Nationaal Park De Alde Feanen. Hij is al ruim tien jaren werkzaam in het park en heeft net als de andere medewerkers de toezegging tot de status Nationaal Park meegemaakt.

"Nationaal Park De Alde Feanen? Neehh, het is voor mij gewoon De Alde Feanen", zegt de dhr. Wester. "Ik ben een

natuurliefhebber en doe aan beheer en behoud en als het nodig is bescherming van natuur, maar dat het nu Nationaal Park is doet er voor mij niks aan af". Het enige voordeel (volgens dhr. Wester) aan de status Nationaal Park voor De Alde Feanen is de grotere financiële bijdrage die het gebied krijgt, waardoor het kan starten met de realisatie van een nieuw bezoekerscentrum.

Dhr. Wester kwam naar De Alde Feanen, omdat er een vacature vrij was en hij graag naar de provincie Fryslân of het noorden terug wilde. Tevens kende hij het gebied goed, omdat hij in dit gebied en bij dezelfde organisatie It Fryske Gea had stage gelopen. "Maar als deze vacature vrij was gekomen bij bijvoorbeeld Nationaal Park Lauwersmeer, dan was ik daar ook heen gegaan. Alle natuur in Nederland boeit mij evenveel. Ik was de natuur daar ook gaan waarderen in dezelfde mate als dat ik De Alde Feanen waardeer.

Hij vindt ook dat je toch wel de eis mag stellen dat een werknemer (zowel beroeps als vrijwillig) affiniteit heeft met de natuur, maar de mate hangt af van de functie. Hij zegt: "bij een trekkerchauffeur is het minder belangrijk, als hij maar goed kan trekkerrijden. Bij een beheerder is het in grote mate van belang, omdat hij/zij mede het beleid bepaald ten aanzien van wat er gebeurt in het gebied qua beheer. Die binding is ook een proces dat plaatsvindt. Er zijn momenten dat men zich meer of minder verantwoordelijk voelt voor een gebied. Dat kan komen door zowel gebeurtenissen en veranderingen in het gebied als door gebeurtenissen of verandering in de persoonlijke sfeer, zegt dhr. Wester. Maar het gebied op zich veranderd daar niet door, het is de persoonlijke beleving die (tijdelijk) aan veranderingen onderhevig is. "Net als met de status Nationaal Park", zegt dhr. Wester. "De status Nationaal Park is een paraplu die erover heen hangt. Er zit naar zijn mening ook geen

verschil in binding met (Nationaal Park) De Alde Feanen als je kijkt naar (jonge en oude) beroepspersonen en (jonge en oude) vrijwilligers. "Ik denk dat als je in een gebied aan de slag gaat, hoe dan ook, je betrokken bent bij het gebied".

Wat voor dhr. Wester De Alde Feanen zo speciaal maakt is de afwisseling in het gebied. Niet alleen de afwisseling in de landschappen en de flora & fauna, maar ook de afwisseling die er te zien is tijdens de wisseling van de seizoenen.

Het verschil met andere Nationale Parken zit hem, volgens dhr. Wester, in het bezoek van eigen bewoners aan het park. Op bijvoorbeeld de zandgronden maken eigen bewoners meer gebruik van het park dan dat bij De Alde Feanen het geval is. Waarschijnlijk komt dat doordat het park minder toegankelijk is voor bezoekers door de vele waterrijke gebieden.

Dhr. Wester bezoekt ook wel ander Nationale Parken en (natuur)gebieden. Hij zegt daarover: "als ik in de buurt ben dan ga ik uit interesse zeker kijken, maar automatisch kijk je toch ook nog beroepsmatig".

Aan het einde voegt hij nog toe: "het is voor mij beide, zowel mijn thuis als mijn werkplek. Kan het moeilijk scheiden".

Interview vijf

Het vijfde interview is met dhr. P. Kooijman (67 jaar). Dhr. Kooijman is via de watersportbond als vrijwilliger aan Nationaal Park De Alde Feanen verbonden. Hij doet dit sinds de aanvraag voor de status Nationaal Park door het Overlegplatform in 1996.

Het eerste dat bij dhr. Kooijman op komt ten aanzien van Nationaal Park De Alde Feanen is: veel water. Hij vindt het een fantastisch gebied om (in) te zijn, met haar begroeiing, veel vogels, reeën en beschutte plekken. "Een totaal van natuur zoals die op een unieke manier bij elkaar komt", zegt dhr. Kooijman. Hij vindt ook dat dat geldt voor andere Nationale Parken, maar anders. "De opzet van de parken is overeenkomstig, maar op zich zijn het allemaal speciale en unieke stukken natuur". Hij vindt dan ook in andere Nationale Parken niet dat wat hij wel in De Alde Feanen vindt. Wel in delen, maar niet in totaal. "Andere gebieden hebben hele andere dingen en dat vind ik ook heel mooi, maar het is anders en maakt op een andere manier indruk".

Op vakanties in binnen- of buitenland gaat dhr. Kooijman ook wel kijken in Nationale Parken, maar hij zoekt ze er niet specifiek (om) op. Hij kijkt dan tijdens zijn bezoek naar zowel de natuur in dat park als naar de organisatie achter het park en of dat lijkt op de organisatie van de Nationale Parken in Nederland/Nationaal Park De Alde Feanen.

Dhr. Kooijman kent het gebied al vanuit zijn jeugd, maar is niet anders tegen het gebied aan gaan kijken sinds het de status Nationaal Park heeft. "In eerste instantie kende ik de term niet eens".

"Die binding heb je of die heb je niet". De mate van die binding met de natuur of met een gebied hangt wel samen met je opvoeding en

de tijd die je er in steekt, volgens dhr. Kooijman. Als je als kind al met de natuur en het milieu om leert gaan, straalt dat uit naar hoe je op alle plaatsen met natuur en milieu omgaat. "Ik heb nog nooit een snoeppapiertje naast mijn zak gestoken". En omdat vrijwilligers vaak minder tijd steken in het gebied dan beroepspersonen, zou de binding van vrijwilligers meer aan de oppervlakte liggen. "Ten minste dat geldt wel voor mij", zegt dhr. Kooijman. "Ik zou ook niet weten hoe die binding groter zou kunnen worden en wil ook niet nog meer gebonden zijn aan De Alde Feanen, want ik heb ook nog andere dingen waar ik affiniteit mee heb".

Om de natuur naast zijn vrijwilligerswerk ook nog te steunen is dhr. Kooijman nog wel lid van enkele natuurorganisaties, maar zoals hij zegt gaat die band niet veel verder dan het jaarlijks overmaken van een bepaald bedrag.

Interview zes

Dit is een interview met de zesenvijftig jarige J. de Boer, vrijwilliger in Nationaal Park De Alde Feanen. Hij is sinds drie jaren betrokken bij inventarisaties in het gebied en is daarnaast een zeer actief excusieleider.

Nationaal Park De Alde Feanen roept bij dhr. de Boer een gevoel van warmte en betrokkenheid op. Hij spreekt zelfs over "oude liefde". Daarmee bedoeld hij dat er naast een interesse in natuur in het algemeen er bij De Alde Feanen ook nog sprake is van een historische binding. En dat het die historische binding is, die De Alde Feanen specialer maakt dan andere Nationale Parken of

natuurgebieden. Dhr. de Boer zegt: "Ik kom ook wel regelmatig in andere parken, maar daar voel ik niet die betrokkenheid. Dat is meer binding met natuur in het algemeen en ik geniet dan van wat er is".

De binding van dhr. de Boer met natuur in het algemeen blijken uit bijvoorbeeld de lidmaatschappen van It Fryske Gea en het IVN en de excursies die hij geeft en niet alleen in De Alde Feanen. Ook de vakanties van dhr. de Boer zijn altijd op enige wijze verbonden met natuur. De binding van dhr. de Boer met De Alde Feanen vloeit zoals gezegd voort uit de zowel de liefde voor natuur als zijn historische binding met het gebied en uit zich in het vrijwilligerswerk wat hij doet voor het park. Maar ook familie en vrienden mag hij graag deelgenoot maken van wat hij ziet of meemaakt; "vraag mijn vrouw maar... tot aan vervelens toe". En als dhr. de Boer misstanden ziet in het gebied dan zegt hij daar wat van. Dhr. de Boer geeft aan dat zijn gevoelens ten aanzien van het gebied niet zijn veranderd sinds de toekenning van de status Nationaal Park. Wel geeft hij aan dat het op verstandelijk niveau wel is veranderd. Het gebied staat nu beter op de kaart en de financiële middelen zijn vergroot, waardoor nu ook een nieuw bezoekerscentrum mogelijk is. Een factor die wel een rol heeft gespeeld bij het veranderen van zijn gevoelens of binding met het gebied is de tijd die hij doorbrengt in het gebied. Hij zegt daarover: "Je leert wat meer, weet meer van achtergronden, je ziet veranderingen in het gebied en doordat je zelf dingen doet in het gebied geeft dat een nog nadrukkelijker binding".

Hij is van mening dat je als vrijwilliger wel een binding moet hebben met het gebied. Hij snapt niet waar je anders mee bezig bent. "Als vrijwilliger moet je binding hebben met het gebied waar

je 'werkzaam' bent, anders zou ik niet kunnen ontdekken wat je er doet. Dan heeft het in mijn ogen geen zin. Ik deed dan niet wat ik nu doe, dan had ik wel andere prioriteiten. Het gaat om keuzes maken en die maak je dan".

Dhr. de Boer geeft aan dat hij wel denkt dat de binding van zowel beroepspersonen als van vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen goed is. Net als het contact tussen de beide groepen. Over de vrijwilligers wil hij nog wel even kwijt dat de vrijwilligers niet meer de 'jongsten' zijn. "Allemaal boven de veertig en man". Al veranderd dat laatste langzaam, zegt hij. "Waarschijnlijk een tendens vanuit het verleden".

Tevens vindt dhr. de Boer dat er maar één manier is om van het gevoel van De Alde Feanen te proeven en dat is beleven.

Interview zeven

Dit is een interview met de vierenzeventigjarige Rinske Sytema. Zij is sinds ongeveer 1994 een vrijwilligster van Nationaal Park De Alde Feanen.

Mevr. Sytema ziet het gebied van De Alde Feanen als haar thuis, haar geboortegrond. Zij is er net als haar (groot)ouders geboren en woont er nu nog. Wat ze haar nog goed kan herinneren van haar jeugd in het gebied is dat alles over het water moest. Ze vindt dat soort herinneringen een extra dimensie geven aan eventuele verhalen die ze aan bezoekers van het gebied vertelt. "Het maakt dat je ook een historische binding hebt met het gebied", zegt ze. "Ik voel ook vaak een band met mijn voorouders daar".

Natuur ziet mevr. Sytema als een soort van levensbehoefte. "Het

gaat om het gevoel wat ik in de natuur krijg. Ik voel me dan ontzettend blij, ontroerd en soms zelfs emotioneel. Er gaat dan een stroom van energie door me heen. Het zijn vooral de lucht, de ruimte, de stilte, de donkerte, het voelen van de wind de spelingen van het licht, de geuren, de planten en de dieren die haar aantrekken. "Ik heb een sterke band met het oorspronkelijke, zeg maar het indianen of aboriginal-gevoel. Ik heb dan ook een sterke band met de dieren die ik tegenkom, vooral als het van die kadootjes zijn, bijvoorbeeld een spelende bunzing of een ijsvogel, eigenlijk alles dat me aankijkt".

Nationaal Park De Alde Feanen neemt een speciaal plekje in bij mevr. Sytema, dit vooral omdat haar 'roots' in het gebied liggen. Ze beschouwt het als een deel van haar, dat ze wil beschermen. En omdat het er heerlijk rustig is.

Mevr. Sytema geeft aan dat haar band met het gebied niet nog sterker kan worden en dat die band ook niet is veranderd met de toewijzing van de status Nationaal Park. Zij zegt daarover het volgende: "mijn band met gebied is daardoor niet veranderd, wel mijn beleving van het gebied. Ik heb er altijd werk van gemaakt om bezoekers het gebied dusdanig te leren kennen en waarderen dat ze er voorzichtig mee omgaan, maar ook dat het (of natuur in het algemeen) belangrijk kan zijn voor hun welzijn. Määr dat betekent ook dat er meer mensen komen en dát staat mij weer tegen. Ik ben er het liefst alleen. Daarnaast voelen mijn bezigheden in het gebied tegenwoordig wat meer als werk en minder als eigen".

Als mevrouw Sytema zich ergens verbonden mee voelt, dan wordt ze "overactief". Ze wordt extra gedreven, vindt alles interessant en leuk, krijgt spontaan ideeën en ziet mogelijkheden. "Ook krijg ik daardoor snel de neiging 'ja' te zeggen als ik de juiste persoon lijk te

zijn". Ze vindt die verbondenheid met een gebied ook belangrijk voor de personen die daar 'werkzaam' zijn. Het is de reden waarom je zoveel ideeën krijgt en mogelijkheden ziet, zegt ze. "Je hecht er belang aan om mee te doen en je hebt de motivatie om alle stukken te lezen en (eventueel) altijd aanwezig te zijn".

Als mevr. Sytema niet zou lijden aan de chronische pijnen die ze heeft zou ze waarschijnlijk nog meer van haar tijd besteden aan Nationaal Park De Alde Feanen of natuur in het algemeen. Andere natuurlijke activiteiten kan ze namelijk ook waarderen en dat blijkt ook wel uit de lidmaatschappen van verschillende organisaties. Enkele daarvan zijn bijvoorbeeld: It Fryske Gea, de Agrarische Natuurvereniging It Bût lân, de LTO en de VVV. Daarnaast had ze ooit een minicamping gericht op natuur(educatie).

Ook buiten haar bezoeken om aan het gebied betreffende haar vrijwillige werkzaamheden is mevrouw Sytema bijna dagelijks te vinden in het park. "Ik loop er dagelijks om lichamelijk bezig te zijn en in de zomer vaar ik ook op de wateren van het gebied. Ik doe er inspiratie op voor fotografie, tekenen en schilderen of ik onderzoek hoe het zit met verschillende kleuren en lichtinvallen". Tijdens de vakanties (in het buitenland) bezoekt ze ook nog wel eens een Nationaal Park. Zoals ze zegt, omdat ze nieuwsgierig is en voor de afwisseling. "En je hebt dan het vermoeden dat je dan in het walhalla van de natuurgebieden bent".

Tot slot verteld mevr. Sytema dat zij nog wel een verschil in verbondenheid of betrokkenheid tussen beroepspersonen en vrijwilligers ervaart. Vrijwilligers zouden vaker tussentijds over het gebied praten. Zij hebben ook bewust de keuze genomen om deel te nemen aan 'werkzaamheden' of activiteiten in het gebied. Voor beroepspersonen is het volgens mevr. Sytema een zekere voort-

vloeiing uit hun werk en is het niet bewust gevoelsmatig. Volgens haar zie je dan ook vaak dat beroepspersonen hun prioriteiten anders leggen en dat ze meer aan tijd gebonden zijn ("dat is buiten mijn werktijd").

Interview acht

Dit is een interview met dhr. R. Kleefstra (33 jaar) van Nationaal Park De Alde Feanen. Hij is sinds 1997/1998, zowel vrijwillig als (soms) beroepsmatig, werkzaam in het Nationale Park.

"Moeras" zegt dhr. Kleefstra bij de vraag wat het eerste is dat bij hem opkomt als er wordt gezegd "Nationaal Park De Alde Feanen". Hij geeft daarbij aan dat De Alde Feanen het grootste aaneengesloten moerasgebied van de provincie Friesland is en dat hij vindt dat al die natte, grillige natuur het gebied zo bijzonder maakt. Hij vindt ook dat alle Nationale Parken in Nederland verschillen qua landschap en karakter, maar dat de grote van de gebieden de gemene deler is.

Dhr. Kleefstra verteld dat zijn gevoelens ten opzichte van en zijn binding met het gebied De Alde Feanen nog niet zijn veranderd sinds de toekenning van de status Nationaal Park aan het gebied. "Ik hecht weinig waarde aan de status Nationaal Park, het verandert immers niets aan het gebied. En tot op heden merk je er niets van. Hopelijk blijft dat zo. Ik moet er niet aan denken dat het gebied door de status van Nationaal Park nog meer toerisme trekt. Voor natuur is dat nimmer goed".

De meeste affiniteit heeft dhr. Kleefstra met natuur in het algemeen. Dat komt mede doordat hij al van jongs af aan met natuur in de

weer is. Hij zegt daarover: "ik ben geboren en getogen in Akkrum en al van jongs af aan kom ik in de natte natuurgebieden die rondom het dorp liggen, zoals het Sneekermeergebied, De Deelen en De Alde Feanen. Daarvan is Nationaal Park De Alde Feanen bijzonder voor dhr. Kleefstra, omdat dat gebied bijzondere broedvogels, die zeldzaam zijn in Friesland, herbergt. "Ik ben nieuwsgierig naar de soorten en volg de aantallen waarin ze voorkomen, wat hun broed-resultaten zijn e.d. Ik bezoek bijvoorbeeld wekelijks een nieuwe kolonie Brandganzen die met z'n allen op een eilandje broeden. Ik zoek de nesten op, volg die nesten en de paren en onderzoek daarmee hoe die nieuwe populatie zich ontwikkelt".

Dhr. Kleefstra vindt verbondenheid met en betrokkenheid bij Nationaal Park De Alde Feanen belangrijk voor zijn werkzaamheden die hij doet in het gebied. "De liefde en bewondering voor het gebied draagt bij aan mijn gedrevenheid". Die bepaalde binding met het gebied zorgt ervoor dat hij zo zorgvuldig mogelijk te werk gaat. "Dus mijn aanwezigheid moet niet nadelig zijn voor bijvoorbeeld vogels en ik probeer niet op te vallen met het oog op de aanwezigheid van bezoekers van het Nationale Park". De verbondenheid of betrokkenheid die dhr. Kleefstra momenteel heeft met De Alde Feanen kan naar zijn mening niet meer worden vergroot.

Dhr. Kleefstra geeft aan dat, doordat hij al werkzaam is op heel veel plekken, hij geen behoefte voelt om ergens anders te werken. "Ik werk als vogelonderzoeker in heel Noord-Nederland in zowel Nationale Parken als in gebieden die die status niet hebben, maar de gebieden rond mijn woonplaats blijven de plekken waar ik ieder jaar terugkom voor tellingen en onderzoek".

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

58

Zijn affiniteit met natuur in het algemeen en met het gebied De Alde Feanen blijkt ook uit de vele lidmaatschappen van diverse organisaties, waaronder It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, Fryske Feriening foar Fjildbiology en de Werkgroep Roofvogels Nederland. Maar die affiniteit valt ook nog af te leiden van de bezoeken die dhr. Kleefstra aan die natuurgebieden brengt in persoonlijke sferen. Hij gaat daar dan bijvoorbeeld wandelen. "Meestal zijn het wel overeenkomstige gebieden, dus nat, drassig, e.d. Alle in Friesland. Als ik er niet heen ga voor vogelonderzoek, dan om gewoon wat met iemand te wandelen. Ik voel mij dan lekker". "De voorkeur gaat echter uit naar De Alde Feanen, dat gebied is nu eenmaal erg mooi en lekker dichtbij".

Dhr. Kleefstra merkt weinig verschil in binding met Nationaal Park De Alde Feanen tussen beroepspersonen en vrijwilligers. "Tussen jong en oud wel, omdat veel jongeren weinig belangstelling hebben voor het gebied als zijnde natuurgebied, maar meer als zijnde recreatiegebied. Ook tussen man en vrouw merk ik weinig verschil in belangstelling voor natuur. Alhoewel het me opvalt dat er steeds meer vrouwen meedoen aan vogeltellingen. Gelukkig maar, want het was veel te veel een mannenwereldje".

6. ANALYSE ONDERZOEKSRÉSULTATEN

6.1. Inleiding

Mensen hebben een band met natuur. Ze gebruiken natuur om er actief in te zijn en kennen er een betekenis aan toe. Sommigen zetten zich in voor natuur en uiten zo hun betrokkenheid. Bijvoorbeeld door een natuurorganisatie financieel te steunen of door bij een natuurorganisatie aan het werk te gaan als beroepspersoon of vrijwilliger. Gebleken is dat naar de relatie van die beroepspersonen & vrijwilligers met natuur, en specifiek met Nationale Parken, nog maar weinig onderzoek is gedaan.

Eén van de manieren om de relatie tussen beroepspersonen & vrijwilligers en Nationale Parken te beschrijven is place attachment (zie paragraaf 3.3). Om meer te weten te komen over de place attachment van beroepspersonen & vrijwilligers met Nationale Parken en de mate waarin de status Nationaal Park een bijdrage levert aan die place attachment zijn, zoals beschreven in *hoofdstuk 4: Methodische opzet onderzoek* van dit verslag, diepte-interviews gehouden met beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en de Alde Feanen. In dit hoofdstuk worden die interviewgegevens geanalyseerd.

6.2. Analyse interviewgegevens

Zoals in *hoofdstuk drie: Place attachment* werd geconcludeerd is place attachment een positieve connectie of (emotionele) band van individuen of groepen met hun omgeving. En kan place attachment worden opgedeeld in een functionele afhankelijkheidsrelatie en in een emotionele afhankelijkheidsrelatie (zie figuur 3.2).

In dit hoofdstuk over de analyse naar de mate van place attachment onder beroepspersonen & vrijwilligers van beide Nationale Parken zal diezelfde indeling terug te vinden zijn.

Door middel van interpretatie van de interviewgegevens is er een poging gedaan om samenhangen te ontdekken (tussen de place attachment van beroepspersonen en/of vrijwilligers en Nationale Parken) en eventuele verschillen te verklaren.

Functionele afhankelijkheidsrelatie

“De dingen die ik leuk vind om te doen in Nationaal Park Schiermonnikoog zou ik net zo leuk vinden om te doen op een vergelijkbare plaats”.

Is een voorbeeldzin van een functionele afhankelijkheidsrelatie of een functionele verbintenis omdat het de belangrijkheid van een plaats aan geeft, waarin de randvoorwaarden worden geschept die de specifieke doelen en gewenste activiteiten ondersteunen en/of mogelijk maken. Onderwerpen die (in dit onderzoek) deel uit maken van de functionele afhankelijkheidsrelatie zijn ‘functie’ en ‘overige activiteiten’.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

60

Functie

'Functie' omvat de werkzaamheden die of beroepsmatig óf die vrijwillig worden uitgevoerd. Om helder te krijgen of er een verschil bestaat in place attachment tussen de beide categoriën, dus tussen beroepspersonen en vrijwilligers, worden beide groepen apart behandeld.

Uit de volgende uitspraken van beroepspersonen blijkt dat de place attachment van beroepspersonen met het Nationale Park waar zij werken hoofdzakelijk een beroepsmatige of plichtsmatige band is.

"Ik ben er voor mijn baan gaan wonen"

"Ik kwam in eerste instantie voor een baan".

En dat zij ook best ergens anders zouden willen/kunnen werken.

"Ik zou ook best mijn werk in een ander natuurgebied kunnen doen. Het werk blijft hetzelfde..... Máár dan heb je alleen de natuur".

De vrijwilligers, die overigens de afgelopen jaren steeds actiever zijn geworden in natuurbeheer en natuurbehoud (zie figuur 6.1), maken meer bewust de keuze om wel of niet actief te worden in een Nationaal Park of gebied en in welk Nationaal Park of gebied dat dan is.

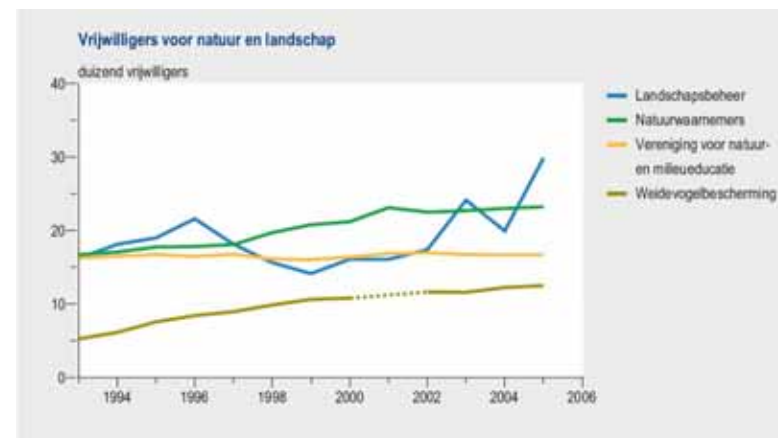
"Vrijwilligers hebben bewust de keuze genomen om deel te nemen aan 'werkzaamheden' of 'activiteiten' in een bepaald gebied"

Vrijwilligers hebben daardoor ook geen beroepsmatige of plichtsmatige place attachment met het Nationale Park waar zij hun 'functie' hebben, maar een vrijwillige of onverplichte place attachment. De keuze om wel of niet actief te worden in natuurbeheer of natuurbehoud vloeit met name voort uit de liefde voor en de interesse in natuur.

Opvallend is echter wel, volgens het Milieu- en Natuurplanbureau, dat het vrijwilligersbestand vergrijsst (Natuurbalans 2006). De volgende uitspraak lijkt die stelling te ondersteunen:

"Over de vrijwilligers ... niet meer de jongsten zijn. Allemaal boven de veertig."

Figuur 6.1: Aantal vrijwilligers in de natuursector

Bron: Natuurbalans 2006

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

61

Overige activiteiten

Met de 'overige activiteiten' worden de activiteiten bedoeld die beroepspersonen of vrijwilligers doen in het Nationale Park en die niet in het kader vallen van hun 'functie'. Er kan worden gedacht aan wandelen, fietsen, varen, enzovoort.

Wandelen is daarvan de populairste vrijetijdsbesteding in Nederland gevolgd door het recreatief fietsen. Daarnaast neemt een groot deel van de Nederlandse bevolking deel aan activiteiten die vallen onder de noemer waterrecreatie. Het gaat dan om toervaart, snelle watersport, zeilen, surfen, schaatsen, zwemmen, roeien, kanoën, duiken, vissen en zonnen. Ook nieuwe recreatievormen zoals nordic walking en mountainbiken komen op (Natuurbalans 2006).

Uit de interviewgegevens kan worden geïnterpreteerd dat het afhankelijk is per individu en het aanbod van mogelijke activiteiten in een gebied, welke activiteiten beroepspersonen & vrijwilligers leuk vinden om te doen. Beroepspersonen en vrijwilligers vinden namelijk dezelfde activiteiten leuk om te doen, maar het ene Nationale Park is voor bepaalde activiteiten beter geschikt als het andere.

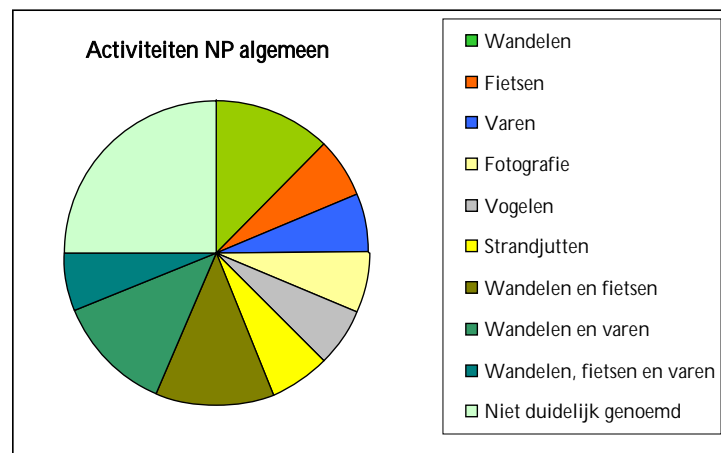
Nationaal Park De Alde Feanen is door de aanwezige waterwegen in het Nationale Park zelf bijvoorbeeld beter geschikt voor de 'kleinschalige' waterrecreatie, zoals toervaart, zeilen, schaatsen en kanoën, terwijl Nationaal Park Schiermonnikoog niet over die waterwegen beschikt. Waterrecreatie is daar alleen mogelijk aan de rand van het Nationale Park. Zwemmen, surfen en strandjuttten behoren daar tot de mogelijke waterrijke activiteiten.

Uit de interviewgegevens blijkt dan ook dat de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen meer gebruik

maken van de twee combinaties; wandelen en varen en wandelen, fietsen en varen (zie figuur 6.2) dan de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog.

In onderstaande figuur staan alle 'overige activiteiten' vermeld waarvan de beroepspersonen & vrijwilligers hebben aangegeven dat zij ze leuk vinden om te doen.

Figuur 6.2: Overige activiteiten in de twee Nationale Parken (n=16)

De volgende uitspraken maken echter wel duidelijk dat de beroepspersonen & vrijwilligers de 'overige activiteiten' die zij doen in het Nationale Park waar zij hun 'functie' hebben net zo leuk vinden om te doen in een ander Nationaal Park of natuurgebied.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

62

“Elk natuurgebied heeft iets speciaals en ik vind .. daar net zo leuk”.

“Ik vind de activiteiten net zo leuk om te doen in een ander Nationaal Park of natuurgebied”.

Na het lezen van bovenstaande kan er worden geïnterpreteerd dat de ‘overige activiteiten’ geen invloed uitoefenen op de functionele afhankelijkheidsrelatie. Beroepspersonen & vrijwilligers voelen zich immers niet of in mindere mate gebonden aan het Nationale Park voor de ‘overige activiteiten’ die ze leuk vinden om te doen.

Emotionele afhankelijkheidsrelatie

De vorming van een emotionele afhankelijkheidsrelatie vindt plaats in relatie tot de fysieke omgeving. De fysieke omgeving bevat complexe patronen van bewuste en onbewuste ideeën, opvattingen, gevoelens, waarden, doelen, gedragingen en vaardigheden die de voorwaarden scheppen voor die plek als deel van de emotionele afhankelijkheidsrelatie. *Paragraaf 3.3: people – place relationship* gaf al enkele voorbeelduitspraken die een emotionele afhankelijkheidsrelatie aanduiden. Bijvoorbeeld:

“Ik ben erg betrokken bij Nationaal Park De Alde Feanen”;

“Nationaal Park De Alde Feanen betekent veel voor mij”.

Onderwerpen die (in dit onderzoek) deel uit maken van de emotionele afhankelijkheidsrelatie zijn: ‘betekenis’ en ‘verbondenheid’.

Betekenis

De beleving van een plaats of een (natuur)gebied hangt sterk samen met de betekenis die mensen eraan geven. Die betekenis wordt bepaald door een groot aantal factoren en is persoonlijk, maar ook sociaal en cultureel bepaald.

Voor een bewoner van een natuurgebied heeft dat natuurgebied vooral betekenis als leefomgeving waarin hij of zij regelmatig een korte wandeling maakt. Voor een bezoeker van dat natuurgebied kan ‘natuur’ de belangrijkste betekenis zijn. Zijn of haar beleving wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van flora & fauna en natuurlijke processen (die in het gebied dominant zijn), zoals geboorte, groei, bloei, verval en sterfte.

Om te achterhalen waar de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen de meeste betekenis aan toekennen, zijn de antwoorden op de vraag “wat is het eerste dat in u opkomt als er wordt gezegd Nationaal Park...?” onderzocht.

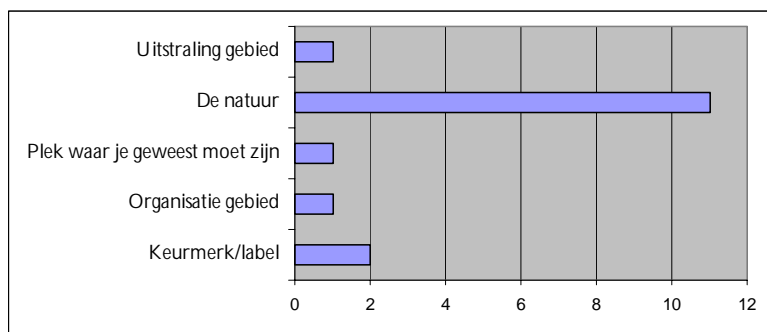
De antwoorden op die vraag geven weer aan welke aspecten van het Nationale Park de beroepspersonen & vrijwilligers de meeste waarde hechten en zodoende, waar zij de meeste betekenis aan toekennen.

De zestien antwoorden uit de interviews zijn gecodeerd middels trefwoorden. Deze trefwoorden zijn samengevoegd tot 5 kern-trefwoorden en worden weergegeven in figuur 6.3.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

63

Figuur 6.3: Kerntrefwoorden (n=16)

Opvallend is dat 68,75 % van de beroepspersonen & vrijwilligers aan geeft de meeste betekenis toe te kennen aan de natuur van het Nationale Park waar zij betrokken bij zijn. Uitspraken die vallen onder het kerntrefwoord natuur zijn bijvoorbeeld:

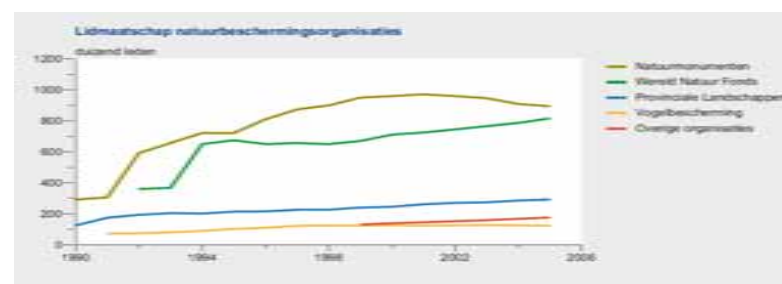
“de natuur, de ruimte en de dieren” en

“een mooi afwisselend natuurgebied op een relatief klein oppervlak”

Maar natuur is een zeer ruim begrip en uit de interviewgegevens kan niet worden opgemaakt aan welke specifieke elementen van de natuur de beroepspersonen & vrijwilligers een betekenis toekennen. Is dat aan de levenloze natuur (bergen, zeeën, vulkanen, lucht, stormen, enz.), aan de levende natuur (alle flora & fauna), aan een combinatie van beide of aan één aspect van óf levenloze óf levende natuur.

Dat de natuur voor mensen en voor de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken in het bijzonder veel betekent, blijkt ook uit de stijging in het aantal mensen dat lid is van een natuurorganisatie (zie figuur 6.3).

Figuur 6.4: Lidmaatschap natuurorganisaties

Bron: *Natuurbalans 2006*

De beroepspersonen & vrijwilligers zijn voor het merendeel lid van; Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, It Fryske Gea, het IVN, de vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds.

Tevens geven zij ook aan (regelmatig) te doneren aan deze natuurorganisaties, wat overeen lijkt te komen met het totaal beeld van donaties aan goede doelen. *Natuurbalans 2006* schrijft namelijk dat het percentage van de financiële bijdragen aan goede doelen dat bestemd is voor de categorie natuur (lichtelijk) toeneemt. Van al het geld dat Nederlanders aan goede doelen schenken, ging de afgelopen jaren ongeveer zeven procent naar de natuur, het milieu en de dierenbescherming (*Natuurbalans, 2006*).

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

64

Verbondenheid

De afgelopen jaren zijn natuurgebieden toegankelijker geworden doordat bijvoorbeeld een uitgebreid routenetwerk is aangelegd, met bewegwijzering en horecagelegenheden. Mensen zijn de natuur ingetrokken, niet alleen om te wandelen en te fietsen, maar ook om te sporten of te fotograferen (Natuurbalans 2006). De vraag is echter in hoeverre mensen door hun toenemende activiteiten in de natuur meer verbonden met die natuur zijn geraakt en welke elementen daarbij een rol spelen.

Vier elementen die, naast het individu, bij de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen een rol spelen in de vorming van verbondenheid met een Nationaal Park of een gebied zijn:

- Duur;
- Kennis;
- Samenleving en;
- Historie

Het element duur wordt heel mooi weergegeven door de volgende uitspraken:

“Het is net als met je kinderen, daar krijg je ook een band mee” en

“Een band bouw je op en is (soms) een kwestie van tijd”.

Beroepspersonen & vrijwilligers beschikken dus niet per definitie over een verbondenheid met een Nationaal Park of een gebied, maar die verbondenheid wordt opgebouwd. Hoe snel die verbondenheid

echter ontstaat en hoe groot die verbondenheid wordt, verschilt per persoon. Ook de intensiteit van het contact, weergegeven door het element kennis, heeft daarop invloed en komt tot uitdrukking in de uitspraken:

“hoe meer ik me ga verdiepen in een gebied, hoe meer ik me verbonden ga voelen” en

“een binding met een gebied ontstaat dus omdat je nauw betrokken bent bij het gebied en weet wat er speelt”.

Deze twee elementen (duur en kennis) gelden voor zowel de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog als voor de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen. Dat kan echter niet worden gezegd van de elementen samenleving en historie. Het element samenleving heeft namelijk vooral betrekking op de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog en het element historie heeft hoofdzakelijk betrekking op de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen.

Het element samenleving omvat het leven op een eiland, door de beroepspersonen & vrijwilligers ook wel omschreven als het ‘eilandleven’. Het ‘eilandleven’ verschilt van het leven op de wal omdat men als eilandbewoner behoort tot een ‘kleine’ duidelijk afgebakende gemeenschap (zowel fysiek als sociaal). Schiermonnikoog wordt immers duidelijk afgebakend door zee (fysiek) en kent een beperkt aantal bewoners (sociaal). En eventuele bezoekers of gasten worden gelijk als dusdanig herkend. Deze twee ‘grenzen’ zorgen voor een bepaalde mate van overzicht over het gebied die

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

65

weer een bepaalde mate van rust met zich meebrengt.

De beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog voelen zich dus met name met het Nationale Park of het gebied verbonden doordat er sprake is van een 'andere' manier van leven; het 'eilanderleven'.

"Als je in een ander Nationaal Park of natuurgebied komt, heb je niet het hele leven er om heen. Er bestaat hier een combinatie tussen het eiland met zijn natuur, de cultuur en de gemeenschap".

"Ik zou om het leven in de gemeenschap niet meer graag weg gaan".

Het element historie omvat de historische binding die beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen hebben met (een deel van) het gebied dat behoort tot het Nationale Park. De beroepspersonen & vrijwilligers voelen zich dus het meest verbonden met het Nationale Park of het gebied doordat ze vanuit hun verleden al een verbondenheid hebben met het gebied.

"Maar dat is omdat hier mijn 'roots' liggen".

"...er is ook nog sprake van een historische binding. En het is die historische binding die De Alde Feanen specialer maakt dan andere Nationale Parken of natuurgebieden".

De beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen vinden betrokkenheid bij en verbondenheid met het Nationale Park of het gebied waar zij hun 'functie' hebben belangrijk.

"je moet wel een binding hebben met het gebied waar je 'werkzaam' bent, anders zou ik niet kunnen ontdekken wat je er doet. Dan heeft het in mijn ogen geen zin. Ik deed dan niet wat ik nu doe, dan had ik wel andere prioriteiten".

De status Nationaal Park

Dat beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen een betekenis toekennen aan de natuur en zich op enige wijze verbonden voelen met het gebied dat (deels) behoort tot het Nationale Park blijkt uit de voorgaande subparagraaf. Maar hoe kijken zij naar het gebied, waar zij zich betrokken bij en verbonden mee voelen, als zijnde Nationaal Park? Uit de volgende twee citaten kan geïnterpreteerd worden dat de status Nationaal Park geen invloed heeft op de zienswijze ten aanzien van dat gebied.

"Een heel mooi gebied. Al denk ik eerder aan het gebied als zijnde natuurgebied dan aan het gebied als zijnde Nationaal Park" en

"Nationaal Park De Alde Feanen? Neeh het is voor mijn gewoon De Alde Feanen".

Ook heeft destijds de toekenning van de status Nationaal Park geen veranderingen terweeg gebracht in de betrokkenheid bij en de verbondenheid met het gebied, blijkt uit de onderstaande uitspraken.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

66

“Ik hecht weinig waarde aan de status Nationaal Park, het verandert immers niets aan het gebied” en

“Die binding had ik altijd al, ik was altijd al wijs met en trots op.. het is alleen een extra stempel”

De status wordt alleen gezien als een extra 'keurmerk' voor een mooi gebied en als verkoopargument. Het voordeel van de status is dat de minister van LNV jaarlijks een subsidie verleent aan het gebied. Door de ontvangst van een grotere financiële bijdrage kan er namelijk gestart worden met verschillende projecten voor of in het gebied, bijvoorbeeld de bouw van een nieuw bezoekers-centrum. Het nadeel van de status is dat de bezoekers het gebied mogelijk niet meer zien als een mooi natuurgebied maar als een toeristische bezienswaardigheid en dat daardoor de toeristenstroom naar het gebied groter is geworden. De bezoekers komen niet meer specifiek voor de natuur, maar omdat de natuur het 'label' Nationaal Park draagt.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

67

7. CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

7.1. Inleiding

In paragraaf twee van dit hoofdstuk worden de onderzoeks- en subvragen van dit onderzoek beantwoord. In de derde paragraaf worden aanbevelingen gegeven voor verder onderzoek.

7.2. Conclusie

De mate van place attachment van beroepspersonen & vrijwilligers van de twee Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen kan worden weergegeven met behulp van de conceptualisering van Shamai. Volgens hem bestaat de band tussen mensen en plaatsen uit drie fasen oplopend van één behorend tot een plaats en twee gehechtheid aan een plaats tot en met drie verplichting aan een plaats. Iedere fase kan daarbij in twee niveaus worden opgesplitst (zie paragraaf 3.3).

“Ik beschouw het als een deel van mij” en

“Tegenwoordig beschouw je De Alde Feanen als een stukje van je zelf”

duiden aan dat de mate van place attachment bij de beroepspersonen

& vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen zich op een hoog niveau van Shamai's conceptualisering bevindt. *“Als een deel van mij”* en *“als een stukje van je zelf”* impliceren immers een (emotionele) gehechtheid aan de Nationale Parken en geven weer dat het voor de beroepspersonen & vrijwilligers een centrum is van persoonlijke en collectieve ervaringen. Die ervaringen zijn bijvoorbeeld opgedaan tijdens de jeugd, in de school- of studie periode, tijdens werk (beroepsmatig of vrijwillig) of in eigen tijd.

Ook impliceren deze twee uitspraken dat de beroepspersonen & vrijwilligers zich vereenzelvigen met de Nationale Parken. De Nationale Parken maken deel uit van hun identiteit, van hun zelf.

Elementen die een belangrijke rol spelen bij place attachment en de vorming daarvan zijn:

- duur
- kennis
- functie
- samenleving
- historie

De elementen duur en kennis lijken met name de sterkte van de place attachment te beïnvloeden. De uitspraken *“een band bouw je op”* en *“hoe meer ik me ga verdiepen in een gebied, hoe meer ik me verbonden ga voelen”* ondersteunen die interpretatie.

Het element functie verklaart, blijkt uit de analyse, met name het verschil dat bestaat in place attachment tussen de beroepspersonen en de vrijwilligers. Beroepspersonen geven namelijk aan dat hun place attachment voor een groot deel beroepsmatig of plichtmatig is bepaald. Deze beroepsmatige of plichtmatige place attachment lijkt

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

69

vergelijkbaar met het niveau 'behoren tot een plaats' van Shamai's conceptualisering, waarin sprake is van kennis over en een gemeenschappelijk 'lot'. Vrijwilligers maken bewust de keuze om een actieve rol te vervullen in een Nationaal Park en daarbij menselijke middelen (bijvoorbeeld tijd) te investeren. Zij hebben daarom een vrijwillige of onverplichte place attachment. De vrijwillige of onverplichte place attachment lijkt overeen te komen met Shamai's niveau 'betrokkenheid met een plaats'.

De place attachment van vrijwilligers met het Nationale Park lijkt op deze wijze sterker te zijn dan de place attachment van beroepspersonen.

Uit de analyse blijkt dat er niet alleen een verschil bestaat tussen de beroepspersonen en de vrijwilligers in place attachment, maar ook dat er een verschil bestaat in place attachment tussen de beroeps- personen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog en de beroeps- personen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen. De elementen samenleving en historie schijnen invloed te hebben op dat verschil tussen de beroeps- personen & vrijwilligers van de twee Nationale Parken. Daarvan zou het element samenleving de place attachment van de beroeps- personen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog beïnvloeden, waardoor er bij hun meer sprake lijkt van een place attachment met het eiland Schier- monnikoog dan met Nationaal Park Schiermonnikoog. Het element historie lijkt meer de beïnvloedende factor van de place attachment van beroeps- personen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen. Zij lijken meer place attachment te hebben met (een deel van) het gebied dat deel uit maakt van het Nationale Park.

Er zijn geen verschillen aangetoond in de mate van place attachment van beroeps- personen & vrijwilligers, van de twee Nationale Parken,

tussen het heden (na de toekenning van de status) en het verleden (voor de toekenning van de status). De beroeps- personen & vrijwilligers gaven aan dat door de toekenning van de status Nationaal Park het gebied zelf er niet door veranderde.

"Ik hecht weinig waarde aan de status Nationaal Park, het verandert immers niets aan het gebied".

Eindconclusie

De place attachment van de beroeps- personen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen bestaat uit zowel een functionele - als een emotionele afhankelijkheidsrelatie. Het lijkt dat het verschil in place attachment tussen de beroeps- personen en de vrijwilligers met name schuilt in de functionele

Figuur 7.1: Verschil tussen beroeps- personen en vrijwilligers

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

70

afhankelijkheidsrelatie (zie figuur 7.1) en dat het verschil in place attachment tussen Nationaal Park Schiermonnikoog en Nationaal Park De Alde Feanen zich met name bevindt in de emotionele afhankelijkheidsrelatie (zie figuur 7.2).

Figuur 7.2: verschil tussen de twee Nationale Parken

Nationaal Park	Elementen
NP Schiermonnikoog	Duur, Kennis en Samenleving
NP De Alde Feanen	Duur, Kennis en Historie

Bij de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park Schiermonnikoog lijkt er meer sprake te zijn van een place attachment met het eiland Schiermonnikoog dan met Nationaal Park Schiermonnikoog en bij de beroepspersonen & vrijwilligers van Nationaal Park De Alde Feanen van een place attachment met (een deel van) het gebied dat deel uit maakt van het Nationale Park.

Ook de toekenning van de status Nationaal Park (in het verleden) schijnt geen verandering te hebben gebracht in de mate van place attachment van de beroepspersonen & vrijwilligers met het Nationale Park. Het gebied is er immers niet door veranderd.

Zodoende lijkt het dat de beroepspersonen & vrijwilligers van de

twee Nationale Parken niet uitsluitend een place attachment hebben met de Nationale Parken, maar met de Nationale Parken als onderdeel van een groter, wijder geheel.

7.3. Aanbevelingen

Er zijn voor dit onderzoek relatief weinig data gebruikt. De conclusies voor dit onderzoek zijn daardoor vooral gebaseerd op de analyse van de data verkregen uit de interviews met de zestien beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen. Door de bovenstaande beperkingen van dit onderzoek zijn een aantal zaken nog niet (geheel) duidelijk en vereisen verder onderzoek. Bijvoorbeeld:

- Bestaat er een verschil in de mate van place attachment tussen mannen en vrouwen en/of tussen 'jong' en 'oud'?
- Heeft een titel/status überhaupt invloed op de mate van place attachment?
- Wat wordt verstaan onder natuur, uit welke elementen bestaat natuur en spelen die elementen ook een rol bij de mate van place attachment?

Een aanbeveling voor verder onderzoek is, het doen van een zelfde soort onderzoek, waarbij het onderzoek breder wordt opgezet. Een onderzoek onder bijvoorbeeld meerdere beroepspersonen & vrijwilligers en/of meerdere Nationale Parken. Daarnaast zou men een geheel nieuw onderzoek, naar de natuur met haar elementen en haar rol bij place attachment op kunnen zetten.

BRONNENLIJST

Literatuurlijsten, rapporten en notities

- Berends, H., Hoogstra, M.A. en Vreke, J. (2001) *De rol van bossen in de regionale economie*. Alterra-rapport 243. Alterra, Wageningen.
- Buissink, F. (2004) *Nationale Parken Nederland*. ANWB bv, Den Haag.
- Cresswell, T. (2004) *Place; a short introduction*. Blackwell Publishing Ltd.
- Farnum, J., Hall, T., Kruger, L.E. (2005) *Sense of Place in Natural Resource Recreation and Tourism: An evaluation and assesment of research findings*. Gen. Tech. Rep. PNW-GTR-660. Forest Service, Department of Agriculture, Pacific Northwest Research Station. Portland, OR: U.S.
- Groot, R.S. de (1992) *Functions of Nature: evaluation of nature in environmental planning, management and decision-making*. Wolters Noordhoff BV, Groningen.
- Groote, P. (2005) *Collegesheets Making Places: public spaces*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Halpenny, E.A. (2006) *Environmental behaviour, Place attachment and Park visitation; a case study of visitors to Point Pelee National Park*. Canada.
- Harmon, L.K. (2005) *The person-place relationship in the context of isle royale national park; a study of place attachment and place-based affect*. The Pennsylvania State University.
- Hart, H. 't, Dijk, J. van, e.a. (1998) *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam, Boom.
- Holloway, L. & Hubbard, P. (2001) *People and place; the extraordinary geographies of everyday life*. Pearson Education Ltd. Prentice Hall, Essex.
- Hutter, I. (2004) *Collegesheets Methoden & Technieken: in-depth interviews*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Jorgensen, B.S. & Stedman, R.C. (2001) *Sense of place as an attitude*. Journal of environmental psychology, vol 21, pp. 233-248.
- Kaltenborn, B.P. & Williams, D.R. (2002) *The meaning of place; attachments to Femundsmarka National Park Norway, among tourists and locals*. Norwegian Journal of Geography, vol. 56, pp. 189-198.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

72

- Klenosky, D.B. (2002) *The "Pull" of tourism destinations: a means-end investigation*. Journal of Travel Research, vol. 40, pp. 385-395, Sage Publications.
- Klenosky, D.B., Kima, S.S., Leeb, C. (2003) *The influence of push and pull factors at Korean national parks*. Tourism Management, vol. 24, pp. 169-180.
- Knox, P.L. & Marston, S.A. (2004) *Human Geography; places and regions in Global Context*. Pearson Education, Inc. Prentice Hall, New Jersey.
- Leuven, J. & Meesters, G. (2001) *Natuuratlas van Nederland*. MMI Icob b.v., Alphen aan den Rijn.
- McCleave, J., Espiner, E. en Booth, K. (2006) *The New-Zealand People-Park relationship: an exploratory model*. Society and Natural Resources, vol. 19, pp. 547-561, Taylor & Francis Group.
- Meijering, L.B. & Huigen, P.P.P. (2004) *Collegesheets Methoden & Technieken: casestudies*. Rijksuniversiteit Groningen.
- Milieu en Natuurplanbureau (MNP) (2006) *Natuurbalans 2006*. Bilthoven, publicatienummer 500402001.
- Ministerie van LNV (2005) *Nationale Parken in Nederland*. Den Haag.
- Ministerie van LNV (2005) *Natuurbescherming in Nederland*. Den Haag.
- Paasi, A. (1996) *Territories, boundaries and consciousness; the changing geographies of the Finnish-Russian Border*. Chichester, Wiley.
- Relph, E. (1976) *Place and placelessness*. Pion, London.
- Segers, J.H.G. (1999) *Methoden voor de maatschappijwetenschappen*. Van Gorcum, Assen.
- Shamai, S. (1991) *Sense of place: an empirical measurement*. Geoforum, vol. 22, issue 3, pp. 347-358.
- Simon, C.J.M. (2005) *Ruimte voor identiteit: de productie en reproductie van streekidentiteiten in Nederland*. Groningen, University Library Groningen.
- Storey, D. (2001) *Territory; the claiming of space*. Pearson Education Ltd. Prentice Hall, Essex.
- Swanborn, P.G. (2003) *Case-study's; wat wanneer en hoe?* Boom, Amsterdam/Meppel.
- *To be young, green and black*. Earth Island Journal, Spring 2005.

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

73

- Tuan, Yi-Fu (1977) *Space and Place: The perspective of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Verschuren, P.J.M & Doorewaard, H. (2005) *Het ontwerpen van een onderzoek*. Uitgeverij Boom/Lemma.
- Wijk, M.N. van, Vliet, C.J.M. van, en Bitterswijk, H. (2003) *Nationale Parken in Nederland; bouwstenen voor het duurzaam voortbestaan van een kwalitatief hoogwaardig stelsel van nationale parken*. Alterra, Wageningen.
- Williams, D.R. & Vaske, J.J. (2003) *The measurement of place attachment, validity and generalizability of a psychometric approach*. Forest science 49(6) pp. 830-840.
- Zube, E.H. & Busch, M.L. (1990) *Park – People relationships: an international review*. Landscape and urban planning, vol. 19, issue 2, pp. 117-131.

Internet

- www.alterra.nl
- www.evd.nl
- www.dealdefeanen.nl
- www.fryskegea.nl
- www.kustgids.nl/schiermonnikoog
- www.minInv.nl
- www.mnp.nl/mnc
- www.nationaalpark.nl
- www.natuurkaart.nl
- www.natuurmonumenten.nl
- www.nps.gov
- www.rightmarktonderzoek.nl
- www.schiermonnikoog.nl

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

74

Interviews

- Dhr. L. Wiersma: consultant IVN en Coördinator Voorlichting & Educatie Nationaal Park Schiermonnikoog
- Dhr. C. Soepboer: beheersteam medewerker Natuurmonumenten/boswachter Nationaal Park Schiermonnikoog
- Dhr. E. Jansen: beheersteam medewerker Natuurmonumenten Nationaal Park Schiermonnikoog
- Dhr. W. Penning: vrijwilliger Nationaal Park Schiermonnikoog (o.a. inventarisatie flora & fauna)
- Dhr. A. Noorman: vrijwilliger Nationaal Park Schiermonnikoog (o.a. zitting in het overlegorgaan en excursieleider)
- Dhr. R. Overdijk: beheersteam medewerker Natuurmonumenten Nationaal Park Schiermonnikoog
- Dhr. M. Hardenbroek: vrijwilliger Nationaal Park Schiermonnikoog (o.a. inventarisatie flora & fauna en excursieleider)
- Mevr. S.: vrijwilligster Nationaal Park Schiermonnikoog
- Dhr. J. de Bruin: consultant IVN en Coördinator Voorlichting & Educatie Nationaal Park De Alde Feanen
- Dhr. J. Hellinga: opzichter in Nationaal Park De Alde Feanen voor It Fryske Gea
- Dhr. A. Huitema: educatief medewerker van It Fryske Gea voor Nationaal Park De Alde Feanen
- Dhr. A. Wester: opzichter in Nationaal Park De Alde Feanen voor It Fryske Gea
- Dhr. P. Kooijman: vrijwilliger Nationaal Park De Alde Feanen (via de watersportbond)
- Dhr. J. de Boer: vrijwilliger Nationaal Park De Alde Feanen (o.a. inventarisaties flora & fauna en excursieleider)
- Mevr. R. Sytema: vrijwilligster Nationaal Park De Alde Feanen
- Dhr. R. Kleefstra: vrijwilliger Nationaal Park De Alde Feanen (o.a. inventarisatie flora & fauna)

BIJLAGE 1: INTERVIEWVRAGEN

Inleiding

Ik ben Alies Y. Zijlstra, student Culturele Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Momenteel houd ik mij bezig met een afstudeerproject over de gevolgen die de status Nationaal Park heeft voor de *plaatsverbondenheid* van de beroepspersonen & vrijwilligers van de Nationale Parken Schiermonnikoog en De Alde Feanen.

Ditzelde interview neem ik af onder zowel personen van Nationaal Park Schiermonnikoog als onder personen van Nationaal Park De Alde Feanen.

Via dit interview wil ik graag te weten komen wat voor band u heeft met het Nationale Park, wat u bezigheden zijn in het Nationale Park, waarom u juist in dat Nationale Park werkzaam bent en of u naast u werk in het Nationale Park ook nog deelneemt aan andere activiteiten die plaatsvinden in dat Nationale Park.

Ik zal u dadelijk een aantal vragen stellen die te maken hebben met dit onderwerp. Dit gesprek wordt, als u daar toestemming voor geeft, vastgelegd via een bandopname. In een later stadium worden de gegeven antwoorden geanalyseerd en verwerkt in mijn onderzoeksrapport. Het kan zijn dat u iets niet gepubliceerd wil hebben, uiteraard houd ik hier rekening mee.

Vragen

Algemeen

Dit is een interview met van Nationaal Park

1. Beroepspersoon / vrijwilliger?
2. Hoe lang werkzaam in het Nationale Park?
 - a. Ook al voor de aanwijzing tot Nationaal Park?

Kern

3. Wat is het eerste dat in u opkomt als ik zeg Nationaal Park ...?
 - a. Kunt u dat toelichten/daar meer over vertellen?
4. Geld dat ook voor andere Nationale Parken? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?
5. Mag ik er vanuit gaan dat u iets heeft met Nationaal Park...? Zou u willen vertellen wat u heeft met het Nationale Park?
6. U gaf net aan dat u ook al voor de aanwijzing tot Nationaal Park werkzaam was in Nationaal Park ..., zijn uw gevoelens voor het Nationaal Park sinds die aanwijzing veranderd?
 - a. Kunt u aangeven hoe dat komt?
7. Waar gaat uw meeste gevoel naar uit; met natuur in het algemeen, met Nationale Parken in het algemeen, met Nationaal Park ... of met een specifiek deel van Nationaal Park ...?
 - a. Waarom?

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

76

- b. Waardoor?
 - c. Maar wat trekt u dan zo aan?
 - d. Hoe uit zich dat dan?
8. Als u zich ergens verbonden mee of betrokken bij voelt, heeft dit dan invloed op uw gedragingen? Zo ja, wat voor invloed?
 9. Vindt u verbondenheid of betrokkenheid belangrijk voor uw werk in Nationaal Park ...? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?
 10. Zou u ergens anders willen werken? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?
 11. Wat zou er moeten veranderen om de verbondenheid of betrokkenheid van u bij uw werk in Nationaal Park ... te kunnen vergroten?
 12. Wat zouden de positieve gevolgen zijn als u zich (nog) meer verbonden of betrokken zou voelen?
 13. Voelt u zich, naast u werkzaamheden, ook nog op andere wijzen verbonden of betrokken bij natuur in het algemeen, bij Nationale Parken in het algemeen, bij Nationaal Park ... of bij een specifiek deel van Nationaal Park ...?
 - a. Kunt u dat toelichten/waardoor?
 - b. Hoe uit zich dat dan? (lid van organisatie)
 14. Brengt u, buiten u werkzaamheden om, ook bezoeken aan Nationaal Park ...? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?
 - a. Wat voor activiteiten doet u daar dan zoal?
 - b. Hoe voelt u zich dan en kunt u dat toelichten? (tevreden, ...)
 15. Zou u de activiteiten die u nu doet in Nationaal Park ... net zo leuk vinden om te doen op een vergelijkbare plaats? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?
 16. Brengt u wel eens een bezoek aan andere Nationale Parken of natuurgebieden? Zo ja, waarom wel? Zo nee, waarom niet?

Tot slot

17. Ervaart u een verschil in verbondenheid en/of betrokkenheid tussen beroepspersonen en vrijwilligers of tussen 'jong' en 'oud' of tussen man en vrouw? Zo ja, hoe?
18. Heeft u verder nog aanvullingen welke relevant kunnen zijn voor dit onderzoek?
19. Mag ik u, als ik nog aanvullende informatie nodig heb, nog eens opbellen of mailen?
20. En als laatste vraag... mag ik weten wat uw leeftijd is?

Dan wil ik u tot slot graag bedanken voor uw medewerking!

NATIONALE PARKEN; WERKPLEK OF THUIS?

77